

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

«До захисту
допущено» Завідувач
кафедри
Жана ОЛЕКСІЧ
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійної програми «Обліку оподаткування»

на тему «Аналіз системи адміністрування податку з доходів фізичних осіб в Україні: методологія нарахування та сплати»

Здобувача (ки) групи ОПмз-21с Винниченко Богдана Олексійовича
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____
(підпис)

Богдан ВИННИЧЕНКО
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник доцент, д.е.н., професор Наталія ВИННИЧЕНКО
(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

Консультант фінансовий директор Москаленко Інна Михайлівна
(посада, науковий ступінь, вчене звання Ім'я та ПРІЗВИЩЕ) (підпис)

Суми – 2023

Міністерство освіти і науки
України Сумський державний
університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Кандидат економічних наук
Науковий ступінь, вчене звання

Жана ОЛЕКСІЧ
(Підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

« _____ » 20 ____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
(спеціальність 071 «Облік і оподаткування»)
здобувачу освіти 2 курсу групи ОПмз-21с
(Номер курсу) (Шифр групи)

Винничено Богдан Олексійович
(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Аналіз системи адміністрування податку з доходів фізичних осіб в Україні: методологія нарахування та сплати»

затверджена наказом по університету від «01» грудня 2023 року № 1386-VI

2. Термін подання здобувачем освіти закінченої роботи «9» грудня 2023 року
  3. Мета кваліфікаційної роботи аналіз системи адміністрування податку на доходи фізичних осіб, проблем та напрямів його реформування та розробки напрямів її удосконалення
  4. Об'єкт дослідження система адміністрування і сплати ПДФО в Україні
  5. Предмет дослідження теоретичні і методичні аспекти системи адміністрування і сплати ПДФО
  6. Кваліфікаційну роботу виконано на матеріалах кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту Сумського державного університету
  7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові
- та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ПДФО - 07.10.2023

У розділі 1 розглянути економічну сутність і еволюцію ПДФО у світі, дослідити теоретичні аспекти ПДФО в Україні, проаналізувати економічний зміст податків і платежів та їх роль в системі розрахунків з бюджетом

Розділ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПДФО – 15.11.2023

У розділі 2 дослідити загальну характеристику податків та аналіз стану нарахування ПДФО до бюджету України, вивчити порядок нарахування ПДФО в Україні, проаналізувати сучасні методи контролю за нарахуванням і сплатою ПДФО в Україні

Розділ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПДФО В УКРАЇНІ- 30.11.2023

У розділі 3 розглянути вибір та моделювання системи оподаткування України, Польщі та Естонії, оцінити вплив системи оподаткування на економіку України, запропонувати вдосконалення системи оподаткування України на підставі досвіду Польщі і Естонії

8. Консультації з роботи.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Винниченко Н.В., доцент		
2	Москаленко І. М., фінансовий директор		
3	Винниченко Н.В., доцент		

9. Дата видачі завдання: «04» листопада 2023 року

Керівник кваліфікаційної роботи:

Д.е.н., професор, доцент
ВИННИЧЕНКО
 (науковий ступінь, вчене звання, посада)

Наталія
 _____
 (підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Завдання до виконання одержав:

Богдан **ВИННИЧЕНКО**
 _____
 (підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Винниченко Б.О. Аналіз системи адміністрування податку з доходів фізичних осіб в Україні: методологія нарахування та сплати. - Кваліфікаційна робота магістра. Сумський державний університет, ННІ БІЕМ, Суми, 2023 р.

В роботі досліджено теоретичні та практичні аспекти нарахування і сплати ПДФО, досліджено моделі адміністрування ПДФО в європейських країнах та визначено на підставі досвіду шляхи вдосконалення системи адміністрування ПДФО в Україні. Метою кваліфікаційної роботи виходячи з існуючих потреб аналізу є аналіз системи адміністрування податку на доходи фізичних осіб, проблем та напрямів його реформування та розробки напрямів її удосконалення. Об'єктом дослідження є система адміністрування і сплати ПДФО в Україні. Предметом дослідження є теоретичні і методичні аспекти системи адміністрування і сплати ПДФО.

Кваліфікаційна робота магістра виконана на 75 сторінках (з них основного тексту – 70 сторінок), складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел на 3 сторінках (34 джерел) і містить 3 рисунки, 7 таблиць.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ПДФО	8
1.1. Економічна сутність та еволюція ПДФО у світі.	8
1.2. Історія розвитку ПДФО в Україні.	16
1.3. Економічний зміст податків і платежів, їх роль в системі розрахунків з бюджетом	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПДФО	31
2.1. Загальна характеристика податків та аналіз стану нарахування ПДФО до бюджету України	31
2.2. Порядок нарахування та сплати ПДФО в Україні.	35
2.3 Сучасні методи контролю за нарахуванням і сплатою ПДФО в Україні	44
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПДФО В УКРАЇНІ	49
3.1 Вибір та моделювання системи оподаткування України, Польщі та Естонії	49
3.2 Оцінка впливу системи оподаткування на економіку України	51
3.3. Вдосконалення системи оподаткування України на підставі досвіду Польщі і Естонії	60
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73

ВСТУП

Податок з доходів фізичних осіб є одним із найважливіших економічних важелів країни. За допомогою цього податку забезпечуються грошові надходження до регіонального та місцевого бюджету, забезпечується регулювання рівня доходів громадян, а також визначається структура споживання, а також заощадження громадян, стимулюється найбільш логічним застосуванням отримуваних доходів. ПДФО є ключовим видом прямих податків, який безпосередньо стягується державою у грошовому вигляді щороку та визначається виходячи загального доходу кожної фізичної особи.

Актуальність кваліфікаційної роботи зумовлена тим, що податок на доходи фізичних осіб сьогодні можна вважати найпоширенішим у світі податком, що сплачується з особистих надходжень населення. Цей податок становить основу будь-якої податкової системи, а в окремих випадках є одним з основних джерел наповнення доходної частини місцевих бюджетів. Водночас нині правове регулювання ПДФО не є повною мірою ефективним. Це пов'язано з недостатньою увагою науковців до теоретичного вивчення багатьох існуючих проблем у питаннях правового регулювання в сфері оподаткування доходів громадян, а також з недосконалою системою юридичного впорядкування системи нарахування та сплати, а також постійними змінами законодавства.

Особливий характер ПДФО виявляється у закріпленні обов'язків кожного громадянина, незалежно від його приналежності до національності, соціального статусу або якихось інших ознак, сплатити з отриманих ним сум доходів визначених державою а відповідно законом суми податку. Відносини громадян щодо розрахунку та сплати ПДФО передбачені виключно в грошовій формі. А отже створення прозорого і чіткого правового ефективного механізму оподаткування усіх надходжень громадян, що по своїй суті об'єднує інтереси усіх платників податків і усіх бюджетів, вважається, найважливішою з існуючих цілей кожної держави. З цією метою необхідно чітко визначити кожен аспект правового складу ПДФО.

Метою кваліфікаційної роботи виходячи з існуючих потреб аналізу є аналіз системи адміністрування податку на доходи фізичних осіб, проблем та напрямів його реформування та розробки напрямів її удосконалення.

З метою досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети варто вирішити ряд завдань:

- розглянути ключові етапи становлення системи адміністрування, а також її розвитку щодо оподаткування доходів громадян в Україні;
- охарактеризувати сутність ПДФО та основні складові його системи;
- провести порівняльний аналіз системи оподаткування доходів у міжнародному контексті;
- провести аналіз динаміки надходжень податку на доходи фізичних осіб до бюджету;
- розглянути особливості обчислення та сплати податку на доходи фізичних осіб в Україні;
- провести аналіз проблем нарахування та сплати ПДФО та запропонувати напрями удосконалення;

Об'єктом дослідження є система адміністрування і сплати ПДФО в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні і методичні аспекти системи адміністрування і сплати ПДФО.

Методика дослідження ґрунтувалася на порівняльному та економіко-статистичному аналізі.

Практична значимість кваліфікаційної роботи у тому, що запропоновані рекомендації дозволять вдосконалювати систему оподаткування доходів фізичних осіб, у сучасних умовах.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ПДФО

1.1. Економічна сутність та еволюція ПДФО у світі

Нині у Європі найнижча ставка ПДФО у Болгарії, вона становить близько 10%. Багато європейських країн, наприклад Чехія, Угорщина, Литва, Сербія, Румунія застосовують ставки на доходи фізичних осіб 15 - 16%. У Бельгії для того, щоб застосовувалася ставка 50%, необхідно заробити за податковий період, а це календарний рік, трохи більше 34000 євро [31].

Особливість прогресивної шкали в Бельгії полягає в тому, що до всього доходу платника податків може застосовуватися підвищена ставка, якщо він перевищить порогове значення.

Наступна особливість європейського оподаткування, на відміну податкової системи України, у тому, що у багатьох країнах крім федерального (центрального) податку встановлено додатковий місцевий прибутковий податок. Наприклад, у Фінляндії ставку такого податку встановлює кожен муніципалітет самостійно, так у 2013 році найнижчий муніципальний податок був близько 16%, найбільший сягав 21%. У середньому країни муніципальний податок становить близько 19%. Схожа система діє у Швеції.

Ще одна колосальна відмінність української податкової системи в розрізі ПДФО від європейської полягає в тому, що в Європі встановлено податкові відрахування, що істотно зменшують податковий тягар, що тим самим покращує становище платника податків. До таких відрахувань відносяться пільги для хворих людей, для сімей з дітьми, для сімей, в яких один із подружжя заробляє набагато менше за інший і так далі. Наприклад, у Франції сума оподаткування — це не зарібок кожної людини, а її частка в сукупному заробітку сім'ї [17].

У середньому в Європі податкові відрахування на кожну фізичну особу від 4000 євро до 8000 євро [12].

Найбільші суми податкових відрахувань припадають на Данію, Нідерланди та інші країни з високими ставками прибуткового податку. Говорячи про конкретні

прикладі податкових систем європейських країн, наприклад, можна розглянути такі країни як Фінляндію, Швецію, Німеччину.

У Фінляндії ПДФО складається з двох складових: місцевий, що стягується у муніципалітетах, – фіксований податок, який у 2022 році в середньому становив 19% та центральний прибутковий податок. Друга складова - податок прогресивний і залежить від регіону, в якому проживає людина.

Він може сягати 60%. Наприклад, фінський громадянин, який проживає в Гельсінкі, при доході 32000 євро на рік заплатить 20% центрального податку і 18,5% місцевого податку, що принесе бюджету країни в цілому 12320 євро (32000 євро x 38,5%). Найбільше в Гельсінкі заплатить той, хто отримує близько 3490000 євро на рік: його відрахування становитимуть 56%. У Фінляндії, як і в Швеції, можна порахувати суму свого податку, заповнивши онлайн-опитувальник на сайті податкової служби. Однак це не остаточні суми, що підлягають сплаті, оскільки у Фінляндії встановлено суттєві податкові відрахування. Відрахування на дітей складає до 400 євро за одну дитину молодше 18 років і до 800 євро за двох і більше, а також відрахуванню з бази оподаткування підлягають нараховані відсотки за кредитом за житло. Максимальна сума відрахування може становити до 1400 євро для однієї особи та до 2800 євро для подружжя.

Щодо податкового законодавства Швеції в галузі похідного оподаткування, можна сказати, що за даними на 2013 рік, при заробітку до 413 200 крон (близько 48 000 євро) шведи сплачують місцевий податок близько 30%. Точне значення залежить від регіону, міста та конкретної комуни, де мешкає людина. Різниця може бути суттєвою, навіть якщо регіони розташовані близько один до одного.

На суму, що перевищує встановлений поріг, доведеться заплатити ще 20%. Для фізичних осіб із ще вищим рівнем доходу встановлено черговий поріг, який додає 5%. Максимальний податок таким чином становить 55%. Однак є безліч можливостей знизити його. І тут саме йдеться про податкові відрахування. Так на розрахунок податку впливає безліч факторів: відшкодування витрат на дорогу до роботи, харчування та інші витрати.

У Німеччині ставки прибуткового податку часом сягають практично 50%, хоча в цій країні діють принципи оподаткування, які засновані, зокрема, на тому, що податок має бути не лише справедливим, а й мінімально можливим. У Німеччині діє прогресивна шкала від 14% до 45%, а також, як і у Франції, можливе спільне оподаткування подружжя [18].

До доходу сім'ї належить все: зарплати подружжя, гонорари, прибуток від цінних паперів, нерухомості та угод, зароблене завдяки сільському господарству та всіляким промислам. Не стягується податок із річного заробітку менше 8004 євро. До 52 000 діє шкала від 14% до 42%. До 250 000 євро – 42%, більше – 45%. Вирахування ж з бази оподаткування, що дозволяють сім'ї знизити податковий тягар включають медичні страховки дітей і непрацюючого подружжя, третину витрат на платну освіту, надзвичайні витрати, пов'язані з моральними травмами і втратами, підтримання незаможних родичів, витрати у зв'язку з інвалідністю дитини або самої дитини, також витрати на реставрацію та ремонт власного житла, якщо це житло знаходиться у будинку-пам'ятнику архітектури, витрати на благодійність та освіту тощо[22].

У Німеччині існує 6 класів оподаткування.

Від сімейного статусу залежить сума, яку можна відняти з бази оподаткування, щоб зменшити тягар. До першого класу, «найвигіднішого», відносять самотніх і бездітних. Для них не оподатковується 8004 євро. Другий клас – самотні, але з дітьми (розлучені, вдівці, матері чи батьки-одиначки), їхня база може бути зменшена на 9012 євро на рік. Між наступними трьома класами податків має право вибирати сімейні пари. Четвертий – це подружжя, яке платить прибутковий податок «кожен сам за себе».

Його обирають тоді, коли у чоловіка та дружини заробіток приблизно однаковий. Третій та п'ятий класи йдуть «у парі»: вони вигідні подружжю, у якого велика різниця в доходах. Той, чий заробіток більший, обирає третій клас, для нього база оподаткування зменшується на 16000 євро. Другий чоловік, з меншим заробітком, автоматично отримує п'ятий клас і сплачує податки як «одинак». Шостий клас існує для тих, хто має кілька джерел заробітку. На одній роботі він

може взяти собі будь-який із п'яти попередніх податкових класів. Як правило, вибирають найвищу оплачувану роботу і третій клас. На решті місць оподаткування автоматично йде по першому.

Провівши аналіз особливостей податкових систем європейських країн, можна дійти невтішного висновку що у тому випадку, якщо платник податків заробляє близько 24000 – 36000 євро на рік, то ПДФО до сплати буде приблизно однаковий у всій Європі, за винятком Греції, де під тиском міжнародних кредиторів вводиться жорстка податкова Політика. При заробітках у 24000 – 40000 євро на рік податкова ставка ПДФО становитиме 35%. Однак якщо дохід платника податків перевищує 100 000 євро на рік, то ставка податку в деяких країнах Європи може доходити вже до 50%.

Президент Французької республіки Франсуа Оланд у 2012 році запропонував запровадити ставку ПДФО 75% для осіб, чий річний дохід перевищує 1000000 євро, проте суд визнав цю норму не відповідної Конституції та від цієї підвищеної ставки відмовилися. Для того щоб сплачувати прибутковий податок за максимальну ставку у Франції дохід повинен перевищувати 71000 євро на рік, у Німеччині – 250000 євро, у Великобританії – 150000 фунтів (приблизно 185000 євро).

Найпривабливіший регіон для осіб, які мають такий рівень доходів, — це Монако, де ставка ПДФО 0%. «Але Монако — країна не гумова і виявитися там досить складно: загалом у регіоні проживає лише близько 35 000 сімей із місцевими паспортами. Це Клондайк для мільярдерів і якщо ви мільярдер, то вам туди. Також дуже демократична система оподаткування Швейцарії: тут можна заплатити від 100 000 франків прибуткового податку, і більше ніхто з вас податок протягом року не стягуватиме. Саме тому Швейцарія також вважається дуже привабливою для мільярдерів.

Вперше питання про запровадження прибуткового податку України виник 1917 року. У міністерстві фінансів з питання необхідності введення прибуткового податку повідомлялося, що новий податок потрібно подати суспільству як економічну необхідність, при цьому не пов'язуючи його з небезпечними питаннями громадської та політичної організації. Проект доходного податку розглядався в

1917 році, але процес його прийняття був досить довгим оскільки його було прийнято лише в 1919 р. Це був один з багатьох податків, який система стягування якого передбачала стягування не з колективних платників як було характерно в ті часи, а з суми доходів кожної окремої особи. Крім того, прибутковий податок передбачалося, що буде одним з найбільш універсальних податків, що стягується з усіх, хто живе в Україні, і передбачав започаткування фіскальної відповідальності не тільки на чоловіків, а і на жінок (при цьому до цього стягувався податок з голови сім'ї).

У 1917 році тогочасний уряд вважав більш ефективною глобальну систему а не шедулярну щодо оподаткування доходів.

Глобальна система стягування прибуткового податку, що виникла в Пруссії, була універсальною системою стягнення податку, при якій передбачалося декларування всіх джерел особистих доходів, в свою чергу держава вбачала в якості платника податків кожного учасника в рамках кожного виду економічної діяльності.

Шедулярна форма, що виникла у Великій Британії, передбачала поділ доходу частини в залежності від джерела доходу, тобто. Практично дана система являла собою комплекс окремих податків які стягувалися не стільки з платника як скоріше з різних видів доходів.

Оподаткування здійснювалося як за диференційованим, так і за прогресивними ставками. В той час варювалися ставки і максимальна була 12,5%. Н апочатку держава визначила мінімальну суму доходу 1000 крб., який не підлягав оподаткуванню, що ще тоді у 1917 р. Свідчило про те, що з більшості громадян тоді прибутковий податок не стягувався. В той час був військовий період а отже інфляція різко вплинула на існуючи процеси бо збільшила кількість осіб, у яких дохід перевищував встановлений державою рівень. Тоді було прийнято рішення для охоплення прибутковим податком значної частини населення, знизити критерій мінімально оподаткованого доходу до 750 крб.

Далі система прибуткового оподаткування почала формуватися вже в Радянській Україні в 1922 році. Побудова системи прямого оподаткування було

розпочато з перебудови податків, що діяли до революції: забезпечено більш повний облік доходів, скасовано пільги для майнових класів, розширено коло платників податків шляхом повного охоплення власників дрібних підприємств та осіб, які займалися особистими промислами, а також за рахунок оподаткування сільських господарств.

Існуюча у період система оподаткування фізичних осіб включала державні податки, котрі діяли до жовтневої революції, тобто. прибутковий та податок на доходи від особистих промислових занять, а також безліч місцевих податків, що стягуються місцевими радами.

Основним, регулярно стягуваним, став прибутковий податок, утримуваний із зарплати робітників і службовців через державні та кооперативні підприємства та організації чи приватні підприємства, де вони працювали. При цьому річна сума податку утримувалась протягом 6 місяців. Особливий порядок стягування податку із заробітної плати було встановлено вперше. Раніше податок з робітників і службовців стягувався в загальному порядку на підставі декларації про отриманий дохід.

У період НЕПу прибутковий податок існував як прибутково-поимущественного податку, стягуваного з міського населення (сільське населення з його сплати звільнялося). Податок сплачували особи, які отримували сукупні доходи, наприклад, від участі у промислових, торгових і кредитних підприємствах як орендарі, власники, співвласники, вкладники, пайовики, від заняття торгівлею і т.д. Контингент платників було розширено з допомогою осіб, котрі займалися вільними професіями, тобто. вільнопрактикуючих лікарів, осіб, які мали доходи від володіння будинками та іншим майном у містах, від оренди будівель та майна з метою комерційної експлуатації. Обкладенню прибутковим податком підлягали сукупні доходи, отримані з вище перелічених джерел за минулі шість місяців. Піврічний період був пов'язаний з умовами того часу, а саме падінням валюти, нестійкістю доходних джерел та ін. За прибутковим податком було встановлено неоподатковуваний мінімум, а ставки податку побудовані за принципом ступінчастої прогресивної шкали. [1; с. 23]

У листопаді 1923 р. новим положенням про прибутково-майновий податок було уніфіковано ряд інших грошових податків, що стягуються з населення. Нова система прибуткового оподаткування наближалася до англійської системи прибуткового оподаткування і була побудована за принципом двоступінчастого оподаткування доходів. Податок розпадався на два види: основний прибутковий податок за видами доходів (так званий класний податок), та додатковий податок за сукупністю доходів. Класний податок доповнювався прогресивним податком, стягуваним з сукупного доходу всіх джерел, з наступним відрахуванням сплачених сум класного податку.

Класний податок, мета якого полягала в охопленні податком широких верств населення, що мав самостійні джерела доходів, визначався за зовнішніми ознаками, що спрощувало всю систему стягування. Платники цього виду прибуткового оподаткування поділялися на три категорії за певною ознакою: особи, які отримували доходи від особової праці за наймом; особи, які отримали доходи від особистої праці за наймом; особи, які мали нетрудові доходи. Стягувався податок за жорсткими ставками.

Прогресивний податок стягувався з усіх платників, у попередньому півріччі сукупний дохід яких становив: у робітників і службовців - 900 крб і вище (у цьому випадку оподатковувалася лише частина доходу, що перевищувала цю суму), в інших категорій та груп платників - від 300 до 500 крб залежно від поясу місцевості. З сукупного доходу податок стягувався у всіх груп платників за 17-розрядною ступінчастою шкалою у розмірі від 3,5% (при піврічному доході до 500 крб) до 15,6% (при доході 8000 крб. плюс 250 крб. на кожні 1000 крб. . понад 8000 крб.). [18; с. 10]

У 1927 році було змінено порядок стягування податку з робітників. Замість сплати по року податок стали обчислювати та стягувати на виплат за місяцями за місцем роботи з місячного поточного заробітку. Особи, які працювали за сумісництвом, оподатковувалися окремо за кожним видом заробітку. У 1930 році посилювався класовий принцип оподаткування, змінилися ставки та прогресія оподаткування різних груп населення. У 1931-1933 рр. у систему побудови ставок

прибуткового податку з робітників та службовців було внесено зміни, які були спрямовані на подальше зниження рівня оподаткування заробітної плати.

Наступний етап розвитку та становлення оподаткування доходів фізичних осіб розпочався в середині 1940-х і продовжувався аж до 1980-х років. Основною метою перебудови прибуткового податку було удосконалення системи нормування доходів некооперованих кустарів та ремісників, поглиблення диференціації ставок для різних соціальних груп платників та наближення термінів сплати на момент отримання доходів. Перебудова системи оподаткування робітників та службовців була спрямована на збільшення їхньої участі своїми особистими доходами в освіті централізованого фонду грошових ресурсів держави. У 1943 р. прибутковий податок з населення зазнав істотних змін. Платники податків почали ділитися за такою ознакою: громадяни, що мали самостійне джерело надходжень доходів (при цьому не враховувалося місце проживання); громадяни дінших держав, але які одержують доходи біля СРСР та особи без громадянства. Об'єкти оподаткування диференціювалися залежно від розмірів доходів та джерел їх отримання.

До початку 80-х бюджетна система СРСР характеризувалася високим ступенем стійкості, відсутністю дефіциту бюджету, відсутністю серйозних коливань обсягів та структури доходів та витрат. Найбільш стійкими з невеликою тенденцією до підвищення були частки податків з населення (в основному прибутковий податок) та кошти державного соціального страхування.

У результаті проведення економічної реформи наприкінці 80-х років виникли об'єктивні умови проведення та податкової реформи, в результаті проведення якої у квітні 1990 року було прийнято Закон про прибутковий податок. Він передбачав запровадження глобального податку доходи фізичних осіб, який передбачав різні шкали оподаткування різних категорій платників податків. Було підвищено неоподатковуваний мінімальний дохід, при цьому граничну ставку на високі доходи замість 60% було зафіксовано на рівні 50%. [18; с. 11]

1.2. Історія розвитку ПДФО в Україні

ПДФО є одним із економічних важелів держави та займає центральне місце в системі оподаткування фізичних осіб. Значимість вивчення цього податку визначається як його часткою у бюджетних доходах, так і його інтересами більшості населення.

Платниками податків ПДФО визнаються фізичні особи, які є податковими резидентами, і навіть фізичні особи, отримують доходи джерел, які є податковими резидентами. [9; с. 89]

Термін перебування особи не може перериватися на час її виїзду за територію України з метою наприклад короткострокового лікування або навчання, а також для виконання трудових та інших обов'язків, пов'язаних із виконанням робіт (наданням послуг) на морських родовищах вуглеводневої сировини .

Податковими резидентами у 2015 році визнаються фізичні особи, які фактично перебувають в Україні.

- співробітники органів державної влади органів місцевого самоврядування, відряджені працювати за межі України. [22; с. 2]

Слід зазначити, що об'єктом оподаткування може бути дохід, який отриманий платниками податків фізичними особами:

- як на території України та (або) за межами України, - для фізичних осіб, що відповідно до законодавства є податковими резидентами.

Щодо доходів нерезидентів застосовується в загальному випадку податкова ставка 30%. Отже, податковий статус фізичної особи - платника ПДФО впливає не тільки на розмір ставки, за якою обчислюється податок з її доходів, а й на визнання отриманого доходу об'єктом оподаткування з ПДФО.

Щоб обґрунтувати правомірність застосування тієї чи іншої порядку оподаткування доходів, необхідно документально підтвердити податковий статус фізичної особи.

Конкретний перелік документів, що підтверджують податковий статус платника податків, не встановлено, жодними іншими нормативними документами.

Загальна ставка складає 18%.

Якщо фізична особа є податковим резидентом, більшість його доходів

оподатковується за податковою ставкою у вигляді 18%. До таких доходів належать заробітна плата, винагороди за цивільно-правовими договорами, доходи від продажу майна, дивіденди[7].

Слід зазначити, що такі доходи як доходи від пайової участі платників в прийнятті участі в діяльності організацій, але теж отримані у якості дивідендів, обов'язково оподатковуються за ставкою 18% .

До зазначеної дати щодо таких доходів застосовувалась ставка 9%. Тому дивіденди, виплачені до набрання чинності Закону, оподатковуються ПДФО із застосуванням податкової ставки 9%. А до дивідендів, що виплачуються після вступу Закону N 366-ДЗ, застосовується ставка 18%.

У ряді випадків податкова ставка 18% застосовується до доходів, які отримують фізичні особи, які не є податковими резидентами. Це стосується доходів, які отримують:

- від провадження трудової діяльності;
- від провадження трудової діяльності учасниками Державної програми з надання сприяння добровільному переселенню до співвітчизників, які проживають за кордоном, а також членами їх сімей, спільно переселилися на постійне місце проживання в Україні.

Необхідно відзначити, що на підставі ст. 227ПК самостійно обчислюють та сплачують ПДФО лише індивідуальні підприємці та ті громадяни які у приватний спосіб отримують доходи:

- від реалізації майна, яке їм належить, а також майнових прав, за виключенням, передбачених п. 17.1 ст. 217ПК випадків, у випадку якщо такі доходи не оподатковуються;
- від осіб чи/та організацій, що не виступають податковими агентами, і за укладеними трудовими договорами та договорами ЦПХ, у тому числі якщо доходів отриманні за договорами винаймання або на умовах договорів оренди будь-якого майна;
- при виплаті яких податковий агент не утримав податку;

- у вигляді гонорару, що виплачується їм як особам, що набули спадок від авторів, а також винаходів, різного роду корисних моделей та різних промислових зразків;
- може бути у грошовій, а також натуральній формах від осіб, які не є індивідуальними підприємцями, у порядку дарування, за винятком випадків, передбачених п. 18.1 ст. 217ПК, коли такі доходи не підлягають оподаткуванню;
- від виграшів, що виплачуються організаторами лотерей та організаторами азартних ігор, за винятком виграшів, що виплачуються у букмекерській конторі та тоталізаторі;
- у вигляді грошового еквівалента нерухомого майна та (або) цінних паперів, переданих на поповнення цільового капіталу некомерційних організацій у порядку, встановленому Федеральним законом від 30 грудня 2006 року №275-ДЗ "Про порядок формування та використання цільового капіталу некомерційних організацій", за винятком випадків, передбачених абз. 3 п. 52 ст. 217ПК;
- від джерел поза (це положення стосується фізичних осіб - податкових резидентів, крім українських військовослужбовців, зазначених уп. 3 ст. 207 ПК). [2]

Крім перерахованих вище, самостійно обчислюють та сплачують ПДФО іноземці, які здійснюють трудову діяльність за наймом у фізичних осіб для особистих, домашніх та інших подібних потреб, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності, на підставі патенту.

У всіх інших випадках обчислення та сплата ПДФО провадиться джерелом виплати доходу - податковим агентом. Аналогічні роз'яснення щодо цього містяться у численних листах контролюючих органів.

Загальний порядок обчислення ПДФО встановлено ст. 225ПК, згідно з якою, загальна сума податку обчислюється за підсумками податкового періоду стосовно всіх доходів платника податків, дата отримання яких відноситься до відповідного податкового періоду [2].

Щоб визначити загальну суму податку платнику податків, потрібно проаналізувати отримані ним доходи, і далі визначити податкову базу. Якщо має місце отримання доходів, оподатковуваних як із загальної, і за спеціальним

ставкам, то податкові бази визначаються окремо з кожної ставці податку. Якщо має місце отримання доходу від пайової участі, то податкова база з цього доходу визначається окремо від інших доходів, щодо яких застосовується загальна ставка [3].

Щодо доходів, що оподатковуються за загальною ставкою податку, податкова база визначається як грошовий вираз даних доходів, що підлягають оподаткуванню, зменшених при цьому на суму податкових відрахувань, передбачених ст. 218-221ПК. [2]

Щодо доходів від пайової участі в організації та доходів, оподатковуваних за спеціальними ставками, зазначені відрахування не застосовуються.

Далі, за кожною податковою базою обчислюється сума податку яка відповідає податковій ставці відсоткова частка відповідної податкової бази.

Загальна сума податку є сумою, отриманою в результаті складання сум ПДФО, обчислених з кожної податкової бази.

Цей же принцип обчислення ПДФО продубльовано і в ст. 226 ПК, у якій встановлюються особливості обчислення податку податковими агентами.

Усі види податкових відрахувань з ПДФО застосовуються лише щодо доходів, оподатковуваних по загальною ставкою податку 18%, крім доходів від пайової участі у організації, потім прямо вказуєп. 3 ст. 210ПК.

Стандартні податкові відрахування поділяються на дві категорії, а саме на відрахування:

- що надаються самому платнику податків;
- що надаються на дитину (дітей) платника податків.

Такі відрахування здійснюються на кожную дитину, яка не досягла 18 років, окрім того на кожного учня стаціонарної форми навчання, чи студента або аспіранта.

Такі податкові відрахування здійснюються, коли платник податків фізична особа має окремі витрати. Такі витрати відносяться до категорії соціальних витрат і пов'язані вони переважно з благодійною діяльністю, навчанням чи лікуванням. Отже, соціальні відрахування надаються за трьома підставами:

- за витратами на благодійні цілі та пожертвування;
- щодо витрат на навчання;

3) щодо витрат на лікування.

Майнові податкові відрахування надаються у випадках, коли платник податків здійснює певні операції з майном.

До таких операцій на підставі п. 1 ст. 220 ПК, відносяться:

- продаж майна;
- придбання (чи нове будівництво) житла.

Професійні податкові відрахування застосовуються особами, які:

здійснюють підприємницьку діяльність в якості індивідуальних підприємців;

- займаються приватною практикою (нотаріуси, адвокати, заснували адвокатські кабінети та ін);
- виконують роботи (надають послуги) за договорами цивільно-правового характеру;
- отримують авторські та інші винагороди. [18; с. 68]

На підставі п. 4 ст. 230 ПК, податкові агенти подають у податковий орган за місцем свого обліку відомості про доходи фізичних осіб закінченого податкового періоду, та о нарахованих, утриманих і перерахованих до бюджетної системи за цей податковий період податків, щорічно не пізніше 1 квітня року, наступного за минулим податковим періодом, за формою, форматами та у порядку, які затверджені ПК України.

Дані відомості надаються податковими агентами в електронній формі телекомунікаційними каналами зв'язку або на електронних носіях. За чисельності фізичних осіб, які отримали доходи у податковому періоді, у кількості до 10 осіб податкові агенти можуть надавати такі відомості на паперових носіях. [2; с. 75]

Відомості про доходи фізичних осіб, передбачені п. 4 ст. 230 ПК, представляються податковими агентами окремо по кожній фізичній особі – одержувачу доходів.

Зазначимо, що на осіб, які визнаються податковими агентами відповідно

дост. 226.1 ПК, не поширюється загальний порядок подання до податкового органу відомостей про доходи фізичних осіб за формі 2-ПДФО(п. 2,4 ст. 230ПК). Вони подають до інспекції за місцем свого обліку відомості про доходи, щодо яких ними було обчислено та утримано податок, про осіб, які є одержувачами цих доходів (за наявності відповідної) інформації), та о сумах нарахованих, утриманих та перерахованих до бюджетної системи за цей податковий період податків. Відомості подаються за тією ж формі і в тому ж порядку та у строки, які встановлені ст. 289 ПК для подання податкових розрахунків податковими агентами з податку на прибуток організацій.

На підставі п. 1 ст. 230ПК, в обов'язки податкових агентів з ПДФО входить у тому числі ведення обліку доходів, отриманих від них фізичними особами в податковому періоді, наданих фізичним особам податкових відрахувань, обчислених та утриманих податків. Ведеться такий облік у спеціальних реєстрах.

Форми реєстрів податкового обліку та порядок відображення у них аналітичних даних податкового обліку, даних первинних облікових документів розробляються податковим агентом самостійно. При цьому, форми реєстрів повинні містити відомості, які дозволяють ідентифікувати платника податків, вид виплачуваних платнику податків доходів та наданих податкових відрахувань відповідно до кодів, що затверджуються ПК України, суми доходу та дати їх виплати, статус платника податків, дати утримання та перерахування податку до бюджету, реквізити відповідного платіжного документа

Звернемо увагу, що з 1 січня 2016 року податкові агенти повинні подавати до податкового органу за місцем свого обліку розрахунок сум податку на доходи фізичних осіб, обчислених та утриманих податковим агентом, на що вказує закон від 2 травня 2015 р. N 113-ДЗ "Про внесення змін до частини першої та другої Податкового кодексу України з метою підвищення відповідальності податкових агентів за недотримання вимог законодавства про податки та збори", який вніс зміни доп. 2 ст. 230ПК України.

Причому такий розрахунок податкові агенти повинні будуть представляти за формою, форматами та у порядку, які затверджені федеральним органом

виконавчої влади, уповноваженим з контролю та нагляду в галузі податків і зборів, за перший квартал, півріччя, дев'ять місяців не пізніше

останнього дня місяця, що настає за відповідним періодом, а за рік - не пізніше 1 квітня року, наступного за минулим податковим періодом.

1.3. Економічний зміст податків і платежів, їх роль в системі розрахунків з бюджетом

ПДФО є таким податком, що обіймає найбільшу частку в структурі доходів державного бюджету. Наприклад, у США надходження від ПДФО у структурі доходів бюджету становлять близько 49%, Великобританії – 35%, Данії – близько 50%. ПДФО має пріоритетне значення у доходах бюджетів таких економічно розвинутих країн, як Канада, Німеччина, Японія, Австрія, Норвегія.

У багатьох розвинених країнах справляння ПДФО здійснюється не за регресивною, а за прогресивною шкалою. Розмір ставок податку коливається і є широкий і коливається: від 0 до 56,8% у Франції, від 19 до 53% у Німеччині, від 10 до 50% у Італії. Не зважаючи на те що ставки податку здаються дуже високими, проте в багатьох країнах визначаються порівняно високі критерії тих оподатковуваних мінімумів, а також розробляється суттєва система пільг з різних підстав. [2; с.3]

Платниками особистого прибуткового податку у країнах можуть виступати фізична особа, подружня пара чи сім'я.

Протягом останніх звітних періодів спостерігається тенденція до змін щодо переходу країн до оподаткування не окремої особи, а не подружжя, а в окремих випадках не сімей, а оподаткування фізичних осіб. В окремих державах, зокрема, у Нідерландах чи Бельгії, існує досить цікавий підхід до оподаткування адже існує можливість декларування доходів окремими фізичними особами, наприклад включати в декларацію "зароблений" дохід, в свою чергу інвестиційний дохід може включатися наприклад до доходу чоловіка, який в свою чергу отримує вищий дохід, і такі інвестиційні доходи оподатковується у складі його доходів. У свою

чергу в Німеччині подружжя може оподатковувати свої доходи окремо, але в той же час може прийняти рішення також і щодо спільного оподаткування, але у такому випадку шкала ставок, призводить до значного податкового тягаря, оскільки розподіл доходів відбувається на рівні частини з метою застосування індивідуальних ставок оподаткування. У Великобританії декларації подаються на індивідуальній основі з обмеженим вирахуванням, що забезпечує звільнення для подружжя.

В наш час є тільки кілька країн, що визнають суб'єктом оподаткування або сім сім'ю чи подружню пару. Зразковою країною у цьому випадку, яка впроваджує спільне оподаткування є Франція.

Податкова база більшості країн будується з урахуванням оподатковуваного, тобто чистого доходу. Це з тим, що чиста сума доходу найточніше відбиває поліпшення економічних можливостей фізичної особи протягом конкретного податкового періоду. Тому оподатковуваний дохід фізичної особи за певний податковий період зазвичай визначається як валовий дохід за податковий період мінус загальна сума дозволених відрахувань за цей період. Крім сум, включаються в валовий дохід, законодавством зарубіжних країн виділяє також суми, які не оподатковуються прибутковим податком. Дані доходи, і навіть витрати, створені задля їх отримання, не враховуються для формування податкової бази з прибуткового податку.

Отже, неоподатковуваним доходом може вважатися безліч різних сум, склад яких значно відрізняється залежно від держави.

Наприклад, у податковому законодавстві Великобританії не обкладаються прибутковим податком різні види допомоги, стипендії, пенсії, відсотки за національним ощадним сертифікатам та інших.

У Німеччині не підлягають оподаткуванню виплати із фондів соціального страхування, допомоги на дітей, державна соціальна допомога, пенсії, аліменти та ін.

У США виключаються такі види доходів, як відсотки за облігаціями, випущеними владою штатів чи місцевими органами управління, деякі види виплат

із приватних та державних фондів соціального страхування та ін.

Нині у Великобританії кожна людина має право суму доходу, не оподатковувану, тобто. так звану особисту знижку (мінімум) та додаткову сімейну знижку (мінімум для сімейних пар). Сімейну знижку також називають пільгою під час одруження. Існують також інші неоподатковувані мінімуми. Розміри неоподатковуваних мінімумів автоматично переглядаються кожен фінансовий рік з урахуванням зростання індексу роздрібних цін (у той же час парламент за пропозицією Уряду має право "заморожувати" розміри знижок у зв'язку з особливими економічними обставинами).

У 2020-2021 роках. власний мінімум становив 6475 фунт. стерл., у 2019-2020 рр. – 7475 фунт. стерл., а в 2021-2022 роках. – 8105 фунт. стерл. Види та розміри податкових знижок у Великій Британії представлені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Податкові знижки при сплаті прибуткового податку, фунт. Стерл [12].

Податкова знижка	2019-2020 рр.	2020-2021 рр.	2021-2022 рр.
Особиста знижка – до 65 років	6 475	7 475	8 105
Особиста знижка - 65 - 74 роки	9490	9 940	10 500
Особиста знижка – 75 років і старше	9 640	10 090	10 660
Знижка для сімейних пар - народжених до 06.04.1935, але у віці до 75 років	6 965	7 295	7705
Знижка для сімейних пар - 75 років та старше	22 900	24 000	25 400
Граничний розмір доходу для податкових знижок, пов'язаних із віком	100 000	100 000	100 000
Мінімум для вдів	2 670	2 800	2 960
Знижка для сліпих	1890	1980	2 100

Вік особи встановлюється наприкінці податкового року. При визначенні знижки податку для сімейних пар береться вік старшого подружжя.

Доход, оподатковуваний, підрозділяється на зароблений та інвестиційний (не

зароблений). У результаті реформи 1973 року зароблений та інвестиційний доходи стали оподатковуватись за єдиною шкалою ставок. Це не тільки спростило техніку стягування податку, а й докорінно змінило призначення шедул, які нині служать для нарахування пільг та знижок. Утримання прибуткового податку із заробітної плати провадиться біля джерела.

При цьому відпадає необхідність заповнення податкової декларації для осіб найманої праці, які мешкають на дохід лише від заробітної плати. В інших випадках оподаткування доходів провадиться на основі декларації, яку платниками податків пред'являють у встановлені законом строки.

У Японії оподатковувані доходи поділяються на 10 категорій (рис. 1.1).

Зазначимо, що у Україні немає практики стягування податку з пенсій, характеризує прояв соціальної функції податку.

Для обчислення прибуткового податку з платника отримані ним доходи підсумовуються з усіх джерел та із загальної суми доходу віднімається неоподатковуваний мінімум, що встановлюється з урахуванням різних пільг (рисунок 1.2).

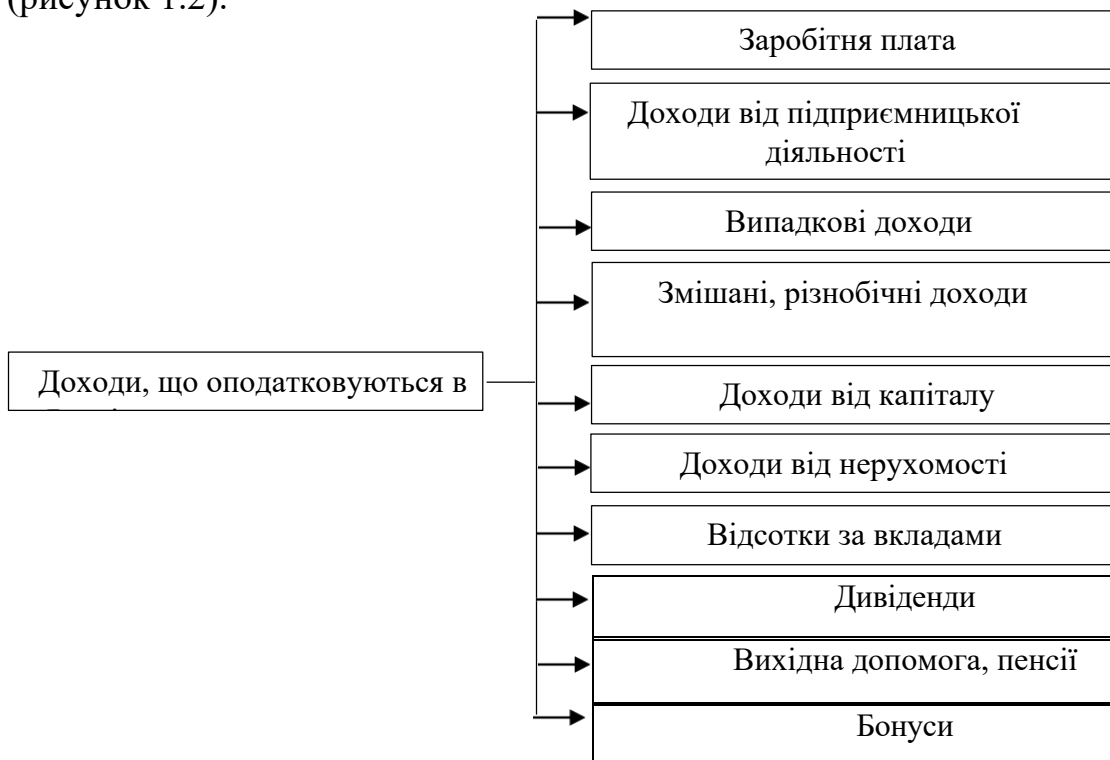

Рисунок 1.1 - Оподатковувані доходи з ПДФО у Японії

Дохід платника податків із різних джерел розраховується по відповідним шедулам. При цьому трудові доходи оподатковуються за вирахуванням особистого або сімейного мінімуму з урахуванням обмежень щодо сімейного мінімуму.

Рисунок 1.2 – Податкові пільги з прибуткового податку на доходи фізичних осіб Японії

Наприклад, річний дохід до 2560 фунтів. стерл. оподатковувався в 2010-2011 фінансовому році за ставкою 10%, сума між 35001 і 150000 фунт. стерл. - за ставкою 40%, сума понад це - за ставкою 50%. Доходи, отримані від заощаджень та дивідендів, оподатковуються окремо за відповідними ставками.

Зазначимо, що неоподатковуваний мінімум для сім'ї з чотирьох осіб у Японії набагато вищий, ніж, наприклад, у Канаді. Окрім персональних звільнень у Японії існують вузькоспеціальні пільги. Наприклад, менш важке податкове навантаження несуть сім'ї, в яких працюють обоє з приблизно однаковими доходами, а сімейні пари, в яких працює тільки один чоловік, несуть більш високий податковий тягар. [15; с. 7]

Щодо податкових ставок, то у світовій практиці ставки прибуткового податку, як правило, побудовані за складною прогресією (США, Японія, Німеччина, Франція, проте в деяких державах він стягується на основі принципу пропорційності (наприклад, у Болгарії).

Принцип сплати податків пропорційно доходу здійснюється майже в усіх

індустріально розвинених країнах. Економічні, що змінюються

Умови змушують уряд варіювати ставками, знижуючи або збільшуючи податковий тиск на доходи громадян. В Основних напрямках податкової політики України на 2014 р. та на плановий 2015-2016 рр. наводяться дані про збільшення ставок прибуткового податку, переважно щодо осіб із високими доходами у США, Канаді, Франції, Словаччині, Словенії, Чехії. Ізраїль перейшов до прогресивної шкали податку. Максимальну ставку ПДФО з 2007 року збільшено у 18 країнах - членах ОЕСР, і лише у 7 країнах ставку ПДФО за цей період було знижено (таблиця 1.4). (Додаток 1)

У більшості країн з високим рівнем економічного розвитку застосовується п'яти-, шестиступінчаста шкала оподаткування з максимальною ставкою від 40 до 65%, а пласка шкала характерна для країн із слаборозвиненою економікою та держав колишнього соціалістичного табору. [Осіпова О.С.; с. 8]

У Великобританії існує прогресивна шкала прибуткового податку, подана у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - Ставки прибуткового податку Великобританії 2019 – 2022 рр [13].

Ставка прибуткового податку	Рівень прибутку, фунт. стерл.		
	2019-2020 рр.	2020-2021 рр.	2021-2022 рр.
Початкова ставка 10%	0 - 2440	0 - 2560	0 - 2 710
Основна ставка 20%	0 - 37 400	0 - 35 000	0 - 34 370
Висока ставка 40%	37 401 - 150 000	35 001 – 150 000	34 371 - 150 000
Додаткова ставка 50%	Понад 150 000	Понад 150 000	Понад 150 000

У випадку з прибутковим податком у Німеччині держава гарантує прожитковий мінімум, який не оподатковується. При встановленні податків уряд Німеччини керується принципом соціальної справедливості та критеріями індивідуального гранично допустимого податкового навантаження. Відповідно до цього застосовується прогресивна шкала прибуткового податку (від 14 до 42%). [14; с. 14]

У Японії прибутковий податок з фізичних та юридичних осіб приносить найбільший дохід державі, що перевищує 56% усіх податкових надходжень. Фізичні особи сплачують прибутковий податок за прогресивною шкалою на державному, префектурному та місцевому рівнях за ставками, наведеними в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 - Ставки прибуткового податку доходи фізичних осіб, у Японії [13]

Оподатковуваний дохід, млн ієн	Ставка податку			
	Державні	Префектурні	Муніципальні	Усього
Менш 1,6	10	2	3	15
1,6 – 3,0	10	2	8	20
3,0 - 5,5	20	2	8	30
5,5 - 6,0	20	2	11	35
6,0 - 10,0	30	4	11	45
10,0 – 20,0	40	4	11	55
20,0 і вище	50	4	12	76

Порядок сплати прибуткового податку розвинених країн визначається двома основними методами: утриманням біля джерела і деклараційним.

В деяких країнах ПДФО стягується самостійно від фізичних осіб. Окрім Франції, де прибутковий податок особи найманої праці сплачують самостійно із заробітної плати.

Строки оплати ПДФО визначено залежно від методу оплати. Декларування доходів в попередньому розділі здійснюється до фінансових чи податкових органів в наступному році за роком отримання доходів, а розрахунки за податками здійснюються особами щомісяця в окремих випадках щотижня (при отриманні заробітної плати), а при отриманні дивідендів або у випадку інших джерел доходів. [25; с. 218]

В даний час у Великій Британії для обчислення податку діє система PAYE (Pay as You Earn), відповідно до якої обчислити та сплатити прибутковий податок може роботодавець за платника податків (тобто система стягнення біля джерела

виплат), або платник податків (переважно це стосується платників податків, які сплачують податок за високою ставкою, та приватних підприємців) сам заявляє свій очікуваний дохід податковому інспектору, який робить розрахунок прибуткового податку на основі одержаної від платника податків декларації. Податок сплачується протягом року чотирма рівними частками. Наприкінці податкового року, коли визначиться точна сума отриманої винагороди, повна інформація про податок передається в податкову службу і провадиться остаточний розрахунок прибуткового податку. У разі переплати частина суми ПДФО повертається платнику податків і, навпаки, стягується з нього, якщо сплачена сума податку виявилася меншою. Як правило, громадяни, які не мають інших доходів, крім заробітної плати, заповнюють податкову декларацію раз на п'ять років.

Аналіз існуючих підходів щодо визначення складових елементів податку з доходів фізичних осіб там, дозволяє встановити такі тенденції розвитку прибуткового оподаткування:

- 1) Недоцільність розрахунку податку від подружнього або сімейного варіанто здійснення оподаткування доходів фізичних осіб на користь індивідуального прибуткового оподаткування;
- 2) Збільшення підстави по прибутковому податку шляхом включення сум, що раніше не оподатковувалися цим податком;
- 3) Створення умов для застосування прогресивного методу нарахування оподаткування для побудови шкали ставок прибуткового податку;
- 4) Використання двох варіантів оплати податку: Стягнення податку від податкових агентів та деклараційного.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПДФО

2.1. Загальна характеристика на аналіз стану нарахування ПДФО до бюджету України

Оподаткування фізичних осіб дискусійним, т.к. регулярно виникають різні суперечки, які пояснюються в основному широким колом платників податків, які знаходяться абсолютно у різних соціальних нішах.

Перша проблема податку з доходів фізичних осіб – це «плоска шкала» оподаткування. Найчастіше піднімається у суспільстві питання - необхідність реформування ставки податку, і навіть типу шкали його стягування. Деякі політичні громадські діячі виступають за запровадження прогресивної ставки оподаткування, яка зможе враховувати інтереси незахищених верств населення, скоротить розрив у доходах між найвищими і найнижчими категоріями громадян. Також і світова практика прогресивної шкали говорить на її користь. Але зараз держава не йде на цей крок, побоюючись зниження загальної інвестиційної привабливості України і погіршення податкових умов для середнього класу, що формується, так само це створить додаткові стимули для відтоку з країни кращих фахівців.

Другою проблемою податку на доходи фізичних осіб є порядок його зарахування, що діє. Правильно обрана економічна політика щодо порядку розподілу ПДФО між бюджетами різних рівнів є однією з важливих складових успіху бюджетної реформи в цілому [5; с. 46].

Зазначений податок є наймасовішим податком із населення, і тому більш рівномірно, ніж будь-який інший податок, розподілений територією країни.

Відповідно до бюджетного законодавства, федеральний податок на доходи фізичних осіб розподіляється між бюджетами суб'єкта та бюджетами муніципальних утворень (70% - до бюджету суб'єкта федерації, 30% - до бюджетів муніципальних утворень (муніципальних районів мінімум 20%, поселень мінімум 10%, міських округів щонайменше 30%). В даний час платники податків сплачують

ПДФО за місцем роботи, і, отже, зараховується він до бюджету того регіону, де працює платник податків, тим часом витрати на освіту, охорону здоров'я та інші соціальні потреби цього працівника здійснюються за місцем його проживання.

У позиції державних діячів основним аргументом на користь існуючого на даний момент порядку є значні обсяги надходжень від ПДФО, складність міграційної та соціальної політик держави, подорожчання адміністрування податку, виникає додатковий обсяг робіт з перереєстрації платників податків, що вимагатиме подальшого вдосконалення системи адміністрування ПДФО [5; с. 46].

Третя проблема ПДФО – можливість переведення цього податку до розряду регіональних, а згодом і місцевих податків. Це необхідно у зв'язку з тим, що без надання права регіональним та місцевим органам влади встановлювати ставки податку (у межах, встановлених ПК) та податкові пільги втрачає сенс переведення сплати податку за місцем проживання [17; с. 11].

В даний час існує політика сприятлива для інвестицій фізичних осіб у різні види активів:

1. Введення інвестиційного податкового відрахування у розмірі позитивного фінансового результату, отриманого платником податків у податковому періоді від реалізації (погашення) цінних паперів з обов'язковим централізованим зберіганням, що звертаються на організованому ринку цінних паперів та перебувають у власності платника податків більше 3 років, а також інвестиційних паїв пайових що складаються із зазначених вище цінних паперів та перебували у власності платника податків більше 3 років.

2. Звільнення від оподаткування відсотків, які отримують фізичні особи за банківськими вкладками.

3. Звільнення від оподаткування доходів фізичних осіб від реалізації житлової нерухомості, земельних ділянок, гаражів та часток у зазначеному майні.

4. До законодавства про цінні папери буде включено поняття "індивідуальний інвестиційний рахунок", а також вимоги до здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, пов'язані з веденням індивідуальних інвестиційних рахунків. При вивченні податкової політики

держави обов'язковим є розгляд аналогічного питання історії інших держав. Маніпулювання податковими ставками, податковими відрахуваннями та пільгами, а також іншими елементами податку дозволяє різним державам по-різному використовувати прибутковий податок як регулятор соціальної сфери [5; с. 21].

Регулююча функція податку може і повинна бути використана в українському оподаткуванні, особливо в сучасній вітчизняній економіці, для якої характерний швидкий розвиток нових високоприбуткових виробництв з максимальним одержанням прибутку та вкрай повільний розвиток інших галузей. Частково саме цим обумовлений значний розрив у доходах громадян, на зменшення якого має бути спрямована

Майбутня реформа. Для реалізації названої мети слід ретельно, з урахуванням зарубіжного досвіду та особливостей української економіки здійснювати плавний перехід до такої системи прибуткового оподаткування, яка забезпечуватиме високими доходами бюджет та сприятиме перерозподілу національного доходу на користь найменш соціально захищених верств населення [15; с. 355-358].

Прибутковий податок, що стосується матеріального добробуту громадян, неодноразово зазнавав кардинальних методологічних змін, які наголошують на необхідності пошуку збалансованості інтересів держави та громадян у прибутковому оподаткуванні. Існуюча нині система оподаткування доходів фізичних осіб перестав бути досконалою. Багато в чому це зумовлено тим, що в ході реформ зміни, що вносяться до механізму оподаткування доходів, не мали системного характеру та були зумовлені популізмом та необхідністю вирішення поточних завдань. В умовах ринкової економіки податок на доходи фізичних осіб є механізмом регулювання доходів фізичних осіб, що дозволяє знизити податковий тягар малозабезпечених, підвищити соціальну відповідальність високозабезпечених громадян та забезпечити стимулювання інвестиційної активності населення.

Щодо перспектив розвитку, реформування ПДФО в Україні, то серйозних змін, пов'язаних з прибутковим податком у 2022 році не передбачається.

Однак, при формуванні проекту федерального бюджету на 2019-2022 роки враховано зміни у розподілі доходів між бюджетами суб'єктів України та місцевими бюджетами.

У зв'язку з передачею з місцевого на регіональний рівень повноважень у сфері дошкільної освіти з 2022 року норматив зарахування доходів податку на доходи фізичних осіб, що надходить до бюджетів суб'єктів України, буде збільшено з 80% до 85 відсотків. Поруч із 20% до 15% скорочується розмір нормативу відрахувань від податку доходи

фізичних осіб, що передаються до місцевих бюджетів з бюджетів суб'єктів України у рамках міжбюджетного регулювання. В результаті розподіл відрахувань від податку на доходи фізичних осіб між регіональним та місцевими бюджетами становитиме відповідно 70% та 30 відсотків. Це дозволить збільшити податкові доходи бюджетів суб'єктів України у сумі щонайменше 160 млрд. грн [3; с. 17].

З 2014 року доповнено переліки виплат, які не оподатковуються ПДФО – це субсидії та гранти, надані для селянських господарств на створення та розвиток таких господарств, а також одноразова допомога на побутове облаштування початківця фермера.

Крім того, від сплати ПДФО звільняються кошти, що виплачуються з регіональних бюджетів на підтримку сімей, які мають дітей.

Також не потрібно платити ПДФО з доходу у вигляді безкоштовно отриманих житлових приміщень та земельних ділянок з державної або муніципальної власності відповідно до федеральних законів або законів суб'єктів.

Зазнав зміни погляд законодавця на майнове відрахування з ПДФО з 2022 року – майнове відрахування щодо витрат на придбання житла поділяється на два види – відрахування щодо витрат на придбання житла та відрахування щодо витрат на сплату відсотків [11; с. 8].

Якщо говорити про середньострокову перспективу розвитку податку в нашій країні, то більш ніж ймовірно, у найближчі 3-5 років все залишиться незмінним. За винятком можливо деяких деталей. Періодично розробляються законопроекти, метою яких є реформування чи кардинальна зміна ПДФО, наприклад,

запровадження сімейного податку, податку на розкіш тощо. Проте, законодавці та державні політики твердо стоять на існуючій позиції та не бачать перспектив для змін, оскільки обрана стратегія розвитку приносить свої плоди, такі як наповнюваність бюджету, поступове підвищення рівня «білих» зарплат і рівня життя.

Оскільки держава ставить перед собою завдання щодо переходу на соціальне оподаткування, орієнтоване на перерозподіл ресурсів та вирівнювання диспропорцій у суспільстві, система оподаткування доходів фізичних осіб потребує реформування, внесення коригувань та поправок. Докладніше реформування ПДФО розглянемо у наступному пункті кваліфікаційної роботи.

2.2. Порядок нарахування та сплати ПДФО в Україні

Становлення в Україні основ соціально орієнтованої ринкової економіки буде утруднено без формування податкової системи, що відповідає на запити основної частини населення щодо реалізації принципу соціальної справедливості.

Розумна податкова політика оподаткування доходів має сприяти підвищенню добробуту та розвитку населення. Без вирішення проблеми збору податків та поповнення ними у необхідних обсягах державного бюджету, перехід до повноцінної реалізації соціальних зобов'язань держави видається важко нездійсненним. В важких умовах досить часто серйозно зменшуються обсяги податкових доходів до державного бюджету і місцевих бюджетів, що що виникає у випадках зменшення оподаткування, що в свою чергу не дозволяє забезпечити портеби українських громадян на мінімальному рівні. У цьому слід пам'ятати, що з гарантованого фінансування великомасштабних цільових програм потрібно виділення значних ресурсів.

Дослідження процесу функціонування податкової системи України за останні п'ятнадцять років дозволяє зробити висновок про те, що з початку 2000-х років спостерігається посилення державної політики у сфері оподаткування доходів фізичних осіб, що реалізує насамперед цілі забезпечення фіскальної

функції податку та ослаблення ролі та значення його регулюючої функції. У зв'язку з цим у сучасних умовах об'єктивно виникає потреба у посиленні соціальної функції податкової системи, спрямованої на зниження соціальної нерівності між громадянами за рахунок перерозподілу доходів фізичних осіб, які мають високі доходи.

Податок на доходи фізичних осіб має високу соціальну значимість, оскільки прямо і безпосередньо торкається економічних інтересів мільйонів найманих працівників, зайнятих в економічній сфері. Порядок стягування доходів найбільше наочно демонструє реалізацію принципу соціальної справедливості або несправедливості, оскільки частково згладжуються відмінності серед верств населення в кінцевому споживанні товарів і послуг.

Зазнаючи періодичного реформування, система прибуткового оподаткування населення у розвинених країнах забезпечує баланс цілей економічної та соціальної політики держави. Реформування ПДФО спрямоване на:

- підвищення справедливості в оподаткуванні доходів, заходів щодо збільшення відрахувань для бідних верств населення та середнього класу;
- спрощення системи обчислення прибуткового податку; – створення нейтральної системи оподаткування доходів, що надають мінімальний вплив на економічний вибір платника;
- усунення методів податкового регулювання, що гальмують розвиток людського потенціалу та запровадження податкового стимулювання зростання добробуту громадян;
- сприяння перерозподілу доходів населення на користь заощаджень (інвестицій);
- Поліпшення системи податкового адміністрування, впровадження електронних способів подання та обробки податкових декларацій.

Сьогодні порядок справляння податку визначається главою 23 Податкового кодексу УКРАЇНИ «Податок з доходів фізичних осіб». Основна мета введення державою податку полягає у поповненні федерального бюджету податковими доходами за рахунок обліку всіх доходів платника податків, отриманих ним як у

грошовій, так і у натуральній формі. Сформована в Україні практика обчислення та сплати податку, серйозно відстає від практики його обчислення та сплати в країнах Західної Європи та США. Так, до теперішнього часу при обчисленні податку на доходи фізичних осіб податковими органами України не практикується розподіл доходу фізичних осіб на необхідну та вільну частини, що набуло широкого поширення в західній практиці оподаткування. Тим часом, необхідність використання такого підходу до організації оподаткування доходів українських громадян стає все більш і очевиднішою. На перший план висувуються питання визначення основних показників та критеріїв оцінки самого доходу, з точки зору виміру його величини та структури для цілей оподаткування. Деякі вчені висловлюють точку зору, відповідно до якої, «критеріями поділу доходу на «необхідну» і «вільну» частини є: частка витрат на харчування (що вона вища, тим сім'я бідніша); співвідношення доходу громадянина з середньодушовим доходом країною загалом, (що більше це перевищення, то більшої сумою вільного доходу має платник податків) [4; с. 234].

Нині більшості зарубіжних країнах оподаткуванню лежить лише чистий дохід платника податків, крім різних видів дозволених законом відрахувань і податкових пільг. Найбільш поширеним видом податкових пільг є неоподатковуваний мінімум.

Протягом десяти років із 1992 р. по 2001 р. у Податковому кодексі України діяла прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб. Залежно від величини сукупного доходу фізичної особи діапазон ставок податку змінював свою величину в інтервалі від 12% до 35 %. Однак через різні причини ставки податку та його шкали багаторазово змінювалися, і в 2001 році було прийнято рішення про обмін прогресивної шкали та перехід до єдиної податкової ставки. Основним чинником скасування прогресивної та запровадження плоскої шкали прибуткового податку було прагнення уряду України забезпечити більший обсяг податків до бюджету країни за рахунок виходу з тіні численних неплатників податку, насамперед із найбільш заможного шару українських громадян.

В даний час базова ставка податку на доходи резидентів складає 13%, що

означає зменшення в однаковій пропорції доходів всіх груп населення і бідних і середньо забезпечених та дуже забезпечених. Реалізація фіскальної функції позначилася позитивно з доходів бюджетів України. Зокрема, доходи консолідованих бюджетів України від ПДФО останніми роками зростали стійко високими темпами. Так, у період з 2019 р. по 2022 р. надходження від податку становили в абсолютному вираженні: у 2019 р. – 2 206,3 млрд. грн., у 2020 р. – 2 497,8 млрд. грн., у 2021 р. - 2 680,0 млрд. грн., У 2022 р. - 2806,5 млрд. грн. За прогнозними розрахунками надходження податку на 2019-2022 роки матимуть такі значення відповідно: 3 108,7 млрд. грн., і 3 388,8 млрд. грн. [14; с. 3]. Дані про надходження ПДФО до бюджету відобразимо графічно малюнку 3.1.

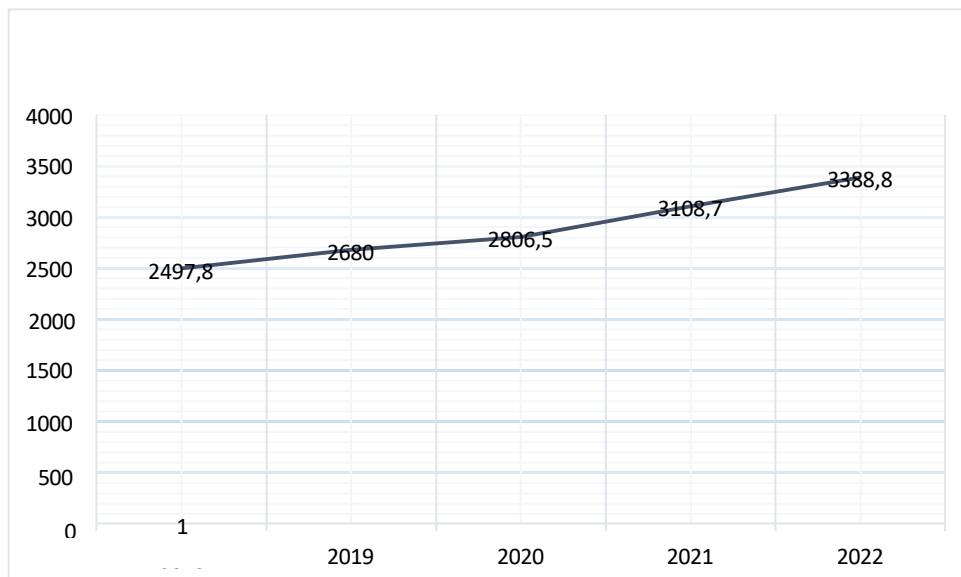

Рисунок 3.1 - Динаміка надходження ПДФО до бюджету, млрд. грн [27].

Зростання податкових доходів регіональних бюджетів від надходжень ПДФО як регулюючого податку йтиме в середньому за вказаний період 2015-2019 років. не більше 10,7 % на рік. ПДФО займе першу позицію щодо вкладу в податкові доходи консолідованих бюджетів суб'єктів, оскільки обсяги зборів від нього перевищать надходження від інших надходжень значних податків, і насамперед від податку на прибуток організацій та податку на майно організацій.

Однак обсяги податкових надходжень від податку на доходи фізичних осіб є абсолютно недостатнім для вирівнювання соціально-економічного стану різних соціальних груп і насамперед найбільш незахищених верств населення, зокрема пенсіонерів, інвалідів, багатодітних сімей тощо. Його обчислення за плоскою

шкалою призводить до того, що сучасна податкова політика незначно впливає на перерозподіл доходів багатих верств населення, на користь бідних, сприяє наростанню і так серйозної соціальної нерівності в суспільстві, яке зростає безперервно протягом усіх років реформ. Це підтверджується останніми роками динамікою зростання основних показників, що свідчать про наявність соціальної нерівності у суспільстві – децильного коефіцієнта (коефіцієнта фондів) та коефіцієнта Джіні. Значення цих показників у останні роки зростають і досягають наступних значень відповідно: 16 разів і 0,416.

Виявлені статистичні залежності між зростанням цих показників та зростанням рівня соціальної нерівності свідчать про наявність серйозних проблем у системі розподільчих відносин, які мають вирішуватися насамперед на основі формування раціональної податкової політики держави. При оптимальному розподілі доходів, що знижує величину коефіцієнта диференціації фондів до 7-10, зростання ВВП у Україні період 2018-2022 років міг би бути вищим фактичного на 30-50 % [2; с. 269]. Без активної перерозподільної державної політики економічне зростання не призведе до зниження масштабів нерівності та бідності.

Основна мета перерозподілу доходів через бюджет повинна полягати в тому, щоб частина відчуженого додаткового продукту, вилученого з приватних рук, надійшла у відповідність до закону про бюджет, у розпорядження держави, яка направить ці кошти на вирішення важливих для суспільства завдань. Тому для зниження рівня диференціації доходів та збільшення податкових надходжень до бюджетів, які слід переважно спрямовувати на вирішення соціальних проблем, доцільно подивитися надіючі податкові системи розвинених країн і можливо поступово повернутися знову до прогресії у оподаткуванні фізичних осіб.

У оподаткуванні доходів фізичних осіб потрібний системний підхід. Сукупність завдань, які мають вирішити у першочерговому порядку зміни ситуації у сфері оподаткування доходів фізичних осіб, може бути різною. Вона буде зумовлена глибиною та масштабами розв'язуваних завдань, впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, найважливішим із яких є наявність у політичній еліті держави потреби до змін.

Удосконалення механізму нарахування і сплати ПДФО повинно здійснюватися комплексно, що дозволяє поєднати і державні інтереси щодо підвищення рівня надходжень до бюджету, так і інтереси бізнесу та фізичних осіб у зростанні особистих доходів та забезпеченні зростання споживання. Велику роль цей податок має відіграти у раціоналізації соціальної структури суспільства та, насамперед, у пом'якшенні диференціації рівня доходів між різними соціальними групами.

По-перше, доцільно запровадити до Податкового кодексу поняття неоподаткованого мінімального доходу. У чинному Податковому законодавстві поняття «неоподаткований мінімум» відсутнє. Тому держава має визначити верхню межу мінімуму, щоб точно визначити чисельність платників податків, які не спроможні сплатити податок фізично через низькі доходи. Це особливо важливо, оскільки «Більшість українського населення за своїми доходами просто «не доросло» до рівня прибуткового податку. Ті заробітки, що вони мають, ледве забезпечують їхнє виживання, і в жодній розвиненій країні такі суми прибутковим податком не оподатковуються (середній для цих країн рівень неоподаткованого доходу – приблизно 1 000 тис. дол. США на місяць). Навіть у Бразилії – країні набагато бідніша за Росію – не обкладаються прибутковим податком доходи до 24648 грн. [20; с. 29].

Низький рівень оплати праці найманих працівників у Україні призводить до того, що основна частина доходів витрачається на оплату продуктів харчування та непродовольчих товарів, тобто є мінімально необхідним підтримки здоров'я та життєдіяльності громадян [9; с. 134].

По-друге, доцільно поступово підходитимемо ширшому застосуванню підвищеної ставки оподаткування високих доходів. Це насамперед має поширюватися на «незароблені доходи»: дивіденди, відсотки, доходи, отримані від проведення фондових операцій, і навіть необгрунтовано завищені оклади директорів державних та комерційних компаній, які працюють у Україні, високі зарплати українських чиновників. Ставка податку має бути при цьому принципово вище чинного рівня в 18 %. При розробці такого підходу слід ретельно прорахувати

градацію відсотків та податків, так щоб не постраждав середній клас – малі підприємці та висококваліфіковані фахівці. Інакше нова система податків може стати додатковим навантаженням для бізнесу.

Позитивною зміною у оподаткуванні є запровадження з 2020 року підвищених ставок податку на майно фізичних осіб. Прогресивне оподаткування престижного споживання охоплює власників об'єктів нерухомого майна, що має високу кадастрову вартість. Це цілком соціально та економічно виправдано, коли власники дорогих предметів розкоші сплачують до бюджету підвищені податки. Проте, обсяги податкових надходжень до місцевих бюджетів від оподаткування цих об'єктів деякий час будуть заниженими, оскільки рівень достовірності відомостей про їхню кадастрову вартість залишається недостатньо високим.

Заслуговує на увагу пропозиція зобов'язати багатих платити податки стало б запровадження податків на витрати, а не на доходи.

По-третє, необхідно посилити боротьбу з поширеною в Україні практикою приховування від оподаткування осіб з високими доходами, у зв'язку з чим бюджети не дораховують значних сум прибуткового податку. Це з серйозним поширенням тіньової економіки, масштаби якої значно перевищують її поширення в економіках розвинених країн.

Також можливі такі шляхи реформування оподаткування доходів фізичних осіб:

1. Реформування критеріїв визначення резидентства з метою ПДФО. У рамках цього напряму доцільно більш чітко встановлення ПК тимчасових обмежень для початку та закінчення інтервалу для визначення резидентства фізичних осіб.

Як відомо, податковим резидентом є фізична особа, яка фактично перебуває на території України не менше 183 календарних днів протягом 12 наступних поспіль місяців. Таким чином, точка відліку для цих 183 не визначена в ПК, отже, обчислення цього періоду стосовно 183 днів може розпочатися з будь-якого моменту, найбільш вигідного для платника податків, оскільки всі непереборні сумніви, протиріччя та неясності актів законодавства про податки та збори

трактуються в користь.

Нині Україна критерій резидентства визначає як і, як Кіпр, Малайзія, Тринідад і Тобаго та інших. Як видно, перелічені країни не належать до розряду високорозвинених. З цього випливає, що в умовах глобалізації економіки Україна має виважено прорахувати наслідки встановлення можливих альтернативних варіантів критеріїв визнання резидентства фізичних осіб як для правильного позиціонування у світі, так і для економічно обґрунтованого формування доходів бюджетів різного рівня.

Також при оподаткуванні іноземних фізичних осіб – нерезидентів виникає низка проблем, саме: неможливість контролю над термінами перебування цих громадян, через їх міграції територією України; короткий термін провадження трудової діяльності на території; провадження трудової діяльності у роботодавців фізичних осіб, для яких не передбачено відповідальності за порушення положень ст. 303 ПК України. Таким чином, розглядається можливість запровадження у законодавчому порядку у складі регіональних податків та зборів щомісячної плати за видачу іноземним громадянам патенту на право роботи за наймом у фізичних осіб. Слід зазначити, що ідея вимагає опрацювання встановлення порядку внесення такої плати, диференціювання розміру плати залежно від різних чинників тощо.

2. Реформування методики визначення відрахувань з ПДФО.

У частині стандартних податкових відрахувань є можливим їх повне скасування і запровадження неоподатковуваного мінімуму у вигляді як мінімум 3000 грн. на місяць всім фізичних осіб. Доцільно передбачити диференціацію неоподатковуваного ПДФО мінімуму в залежності від віку, стану здоров'я та інших факторів, що безпосередньо впливають на здатність отримання доходу. Також може бути розглянута методика посімейного оподаткування із закріпленням у законодавстві можливості вибору індивідуального чи об'єднаного варіанта оподаткування. Слід взяти до уваги та індексацію неоподатковуваного мінімуму на інфляцію, виходячи з динаміки споживчого кошика.

У частині соціальних відрахувань пропонується запровадити такі новації:

«Основні напрямки на 2021 рік та плановий період 2022 та 2014 років»

містить пропозицію про розповсюдження соціального податкового відрахування, що надається нині на суму плати за навчання, на суму сплачених відсотків за освітнім кредитом. Ця пропозиція є економічно обґрунтованою, проте її слід проводити у комплексі заходів щодо внесення поправок до ст. 219 ПК. А саме, слід розглянути питання про закріплення за платником податків права вибору податкового періоду, в якому він може скористатися відповідним вирахуванням, оскільки внаслідок відсутності в період навчання або лікування доходу, платник податків може втратити право на отримання відрахування. Також пропонується запровадити новий відрахування на особисте та сімейне обслуговування у сумі витрат за трудовими чи цивільно-правовими договорами, укладеними фізичними особами з платниками податків, предметом яких є послуги у галузі надомної освіти, виховання, медичного обслуговування тощо. у вигляді 50 % вироблених витрат, але з понад 50 000 грн за податковий період.

У частині майнових відрахувань основним пропозицією є збільшення відрахування для придбання житла до 3 млн. грн, з урахуванням зростання ціни нерухомість, особливо у містах.

3. Обов'язок подання податкової декларації.

На мій погляд, необхідно звільнити фізичних осіб від обов'язкового подання податкової декларації з ПДФО у разі, якщо доходи платника податків звільнюються від оподаткування. Нині в ПК такої норми немає, внаслідок чого громадянам доводиться подавати податкову декларацію. Крім того, має бути спрощено порядок заповнення податкової декларації з ПДФО, причому не лише за рахунок змін у законодавстві, а й шляхом видання простих та зрозумілих інструкцій щодо її заповнення.

Одним із напрямів сприяння підвищенню оподаткування ПДФО можна також назвати скасування плоскої шкали. Кризові явища, які у українському суспільстві, змушують задуматися про збільшення надходжень податку доходи фізичних осіб з допомогою запровадження диференційованої шкали залежно від обсягу доходу, що дозволить зменшити податкове навантаження фізичних осіб із низькими доходами і збільшить їх у більш забезпечені верстви населення. З точки

зору соціальної справедливості прогресивна шкала це один з елементів вирівнювання прибутків.

2.3 Сучасні методи контролю за нарахуванням і сплатою ПДФО в Україні

В українській практиці прибуткового оподаткування відсутнє застосування неоподаткованого мінімуму з прив'язкою його до обсягу офіційно розраховується у України прожиткового мінімуму.

Стандартні податкові відрахування, що діяли до 01.01.2022, були спрямовані на звільнення від оподаткування лише певної частки видатків на життєзабезпечення. Їхня роль незрівнянна з неоподатковуваним мінімумом, що можна проілюструвати порівняльним аналізом розмірів прожиткового мінімуму та стандартного податкового відрахування.

Відповідно до офіційних даних за 4 квартал 2020 року прожитковий мінімум становив 9452 грн на місяць загалом по Україні. В країнах Євросоюзу неоподатковуваний мінімум у середньому становить 4000 євро на рік, тобто близько 240 000 грн. При цьому в зазначених країнах неоподатковуваний мінімум також виражає вартість прожиткового мінімуму, який, однак, розраховується з урахуванням ширшого кола життєво важливих товарів і послуг. З урахуванням статистичних даних про величину прожиткового мінімуму в Україні неоподатковуваний мінімум має становити не менше 80000 грн. на рік із наступною щорічною індексацією залежно від темпів інфляції.

Щорічно величина неоподаткованого мінімуму підлягає індексації з урахуванням інфляційних процесів.

Неоподатковуваний мінімум з податку доходи фізичних осіб у вигляді щонайменше 80000 грн. на рік сприятиме досягненню величини доходу, неоподаткованого, розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого в середньому за даними за 2020 рік.

Вищесказане дозволить підняти рівень життя населення, створить умови для реалізації регулюючої функції ПДФО та досягнення справедливості

оподаткування. У рамках встановлених цілей соціальної політики цей захід дозволить також у деякій мірі вирішити проблеми підвищення доступності медичних та освітніх послуг, надання допомоги незаможним за рахунок збільшення реальних наявних доходів платників податків.

Виходячи зі статистичних даних про розподіл чисельності населення за розмірами доходів до групи з мінімальною податковою ставкою потраплять доходи, що становлять від 80001 грн до 300 000 грн на рік; для застосування стандартної податкової ставки – доходи від 300001 грн до 1200000 грн на рік. Зазначені дві групи охоплюють доходи, які отримують 70% населення. При цьому доходи, які отримують 2/3 платників податків зазначеної групи – передбачається оподатковувати за мінімальною ставкою, а 1/3 групи – за стандартною ставкою. В результаті буде створено умови для зниження податкового навантаження на основну частку платників податків – фізичних осіб. Інші 30% населення, згідно зі статистичними даними, отримують доходи від 1200000 грн на рік. Рішення зазначених вище завдань, зокрема націленість на соціально орієнтований перерозподіл національного доходу, мінімізацію випадаяючих доходів, збереження стимулів до висококваліфікованої праці, визначило пропозицію про розподіл цієї укрупненої групи також дві підгрупи: доходи від 1200000 крб. до 3000000 грн на рік (підвищена податкова ставка) та доходи понад 3000000 грн (Максимальна податкова ставка).

Ставки прогресії повинні бути встановлені не тільки у зв'язку зі статистичними даними про розміри доходів платників податків ПДФО, але також з урахуванням платоспроможності різних груп платників податків.

Граничне значення податкової ставки має становити не більше 20-25% - рівень, за якого не виникнуть умови для догляду платників податків у «тінь».

Також небажаною є різка диференціація розмірів податкових ставок, більш доцільним є введення кількох ставок розмірами від 10% до 20%. Надалі податкові ставки можуть бути збільшені для більш високих доходів, однак цей процес повинен перебувати у прямому взаємозв'язку з динамікою бюджетних витрат на соціальну сферу.

Виходячи із запропонованої градації доходів як об'єкта прибуткового оподаткування, а також з метою виконання фіскальної та регулюючої функції ПДФО в наш час обґрунтовується застосування одного з чотирьох варіантів ставки податку: мінімальної ставки, стандартної, підвищеної, а також максимальної. Відповідно до теорії В.Петті, зайва прогресивність оподаткування підриває основоположні принципи соціальної справедливості, у зв'язку з чим прогресивна шкала повинна передбачати наявність проміжної податкової ставки, покликаної виконувати функції згладжування прогресії з метою уникнення різких стрибків у розмірах податкових ставок. Враховуючи частку ПДФО, що склалася, у податкових доходах запропоновано податкові ставки відповідно на рівні 10%, 13%, 17% і 20%. З метою виконання регулюючої функції ПДФО та досягнення згладжування соціальної нерівності максимальна податкова ставка повинна застосовуватися до доходів, що не менше, ніж у 3 рази перевищують розмір доходів, які є середніми по країні.

У нижченаведеній таблиці наведено запропоновану градацію податкових ставок залежно від рівня доходу платника податків.

Таблиця 20 - Проект податкових ставок ПДФО

Розмір річного доходу	Податкова ставка
<80000	Неоподатковуваний мінімум
80001-300000	10%
300001-1200000	13%
1200001-3000000	17%
>3000000	20%

Таким чином, в результаті комплексного використання таких елементів прибуткового оподаткування, як об'єкт оподаткування та податкові ставки, можливе підвищення ролі ПДФО як інструменту вирішення одного із завдань

соціальної політики України – подолання соціальної нерівності та надмірної диференціації доходів громадян.

Оцінити ефективність запропонованої реформи дозволить наближений розрахунок прогнозу надходжень від податку на доходи фізичних осіб, що ґрунтується на даних за 2020 рік про розподіл населення за розмірами доходів, чисельності зайнятого населення, а також на складеному прогнозі темпів зростання надходжень від ПДФО. У таблиці 2.1 подаємо структуру податкової бази з ПДФО.

Таблиця 2.1 - Структура податкової бази

Податкова ставка	2020	2021	2022
Неоподатковуваний мінімум	45 317 340	62 537 929	86 302 342
10%	6 430 847 767	8 874 569 919	12 246 906 488
13%	12 129 186 051	16 738 276 750	23 098 821 916
17%	4 758 320 700	6 566 482 566	9 061 745 941
20%	3 851 973 900	5 315 723 982	7 335 699 095

Виходячи з поданих даних у період з 2020 по 2022 рік надходження від податку на доходи фізичних осіб склали від 3799,2 млрд. грн до 7235,2 млрд. грн, що вище за відповідні доходи при існуючій системі оподаткування доходів фізичних осіб мінімум на 35%. Це збільшення доходів бюджетної системи ілюструє можливість ефективного використання запропонованої реформи реалізації регулюючої функції податку. Додатковий дохід бюджетної системи необхідно направити на цілі соціальної політики держави, підтримки незаможних верств населення, розвиток безкоштовної медицини та освіти, додаткові пенсії. Таким чином, за рахунок цільового перерозподілу додаткових доходів бюджетної системи буде реалізовано соціальну спрямованість реформи.

Тим часом можна запропонувати й інші можливі коригування ПДФО. Наприклад, загальний прогресивний податку витрати замість прибуткового податку. Порівняно з чинним податком на доходи фізичних осіб податок на витрати усуває відразу кілька недоліків:

- новим податком автоматично забезпечується стимулювання приватних

накопичень (джерела інвестицій та головної умови економічного зростання);

– у той час як податок на доходи фізичних осіб однаково оподатковує і споживання і накопичення, податок на витрати соціально більш справедливий, оскільки відносний рівень добробуту громадян визначають саме витрати (і за кількістю – за сумою витрат, і за якістю – за часткою споживання, скажімо дорогих товарів, делікатесів, предметів розкоші), а чи не доходи;

– у сучасних умовах значно легше контролювати витрати громадян, ніж їх доходи, що дає змогу скоротити витрати податкового контролю.

Потреба у будівництві соціально-орієнтованої ринкової економіки передбачає подальше вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб, поступовий перехід до запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів та зміна підходів держави до визначення величини неоподатковуваного мінімуму. Держава має побудувати таку систему розподільчих відносин, за якої економічне зростання супроводжувалося б підвищенням добробуту більшості населення нашої країни.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ НАРАХУВАННЯ ПДФО В УКРАЇНІ

3.1 Основна характеристика ПДФО у різних країнах світу

Промовистий приклад можна знайти у фламандському фольклорі - «Це були безгрошові часи нашої молоді сім'ї, коли, щоб купити нову пару шкарпеток, потрібно було збирати три місяці. Наближався Новий рік. Хороші працівники отримували премію. Ми раділи, уявляючи, скільки шкарпеток та м'яса зможемо купити на ці гроші. Начальник сказав моєму чоловікові: - Ви добрий працівник. Вітаю вас! Ви отримаєте премію. Тисячу євро до оподаткування. А ось ваша зарплата за грудень - як завжди, півтори тисячі, тобто тисячі євро на руки. Тепер складаємо премію та зарплату за грудень та віднімаємо податки. Усього цього місяця ви отримаєте сімсот євро після оподаткування. При цьому в Бельгії для окремих категорій населення податки можуть бути досить низькими, наприклад, для людей творчих професій вони практично нульові. Наступна особливість європейського оподаткування, на відміну податкової системи УКРАЇНИ, у тому, що у багатьох країнах крім федерального (центрального) податку встановлено додатковий місцевий прибутковий податок. Наприклад, у Фінляндії ставку такого податку встановлює кожен муніципалітет самостійно, так у 2013 році найнижчий муніципальний податок був близько 16%, найбільший сягав 21%. У середньому країни муніципальний податок становить близько 19%. Схожа система діє у Швеції. Ще одна колосальна відмінність української податкової системи в розрізі ПДФО від європейської полягає в тому, що в країнах Європи встановлено такі відрахування податку, які суттєво знижують навантаження, що в свою чергу покращує рівень функціонування платника. Щодо відрахувань то до них відносяться пільги.

Говорячи про конкретні приклади податкових систем європейських країн, наприклад, можна розглянути такі країни як Фінляндію, Швецію, Німеччину. У Фінляндії ПДФО складається з двох складових: місцевий, що стягується у

муніципалітетах, - фіксований податок, який у 2022 році в середньому становив 19% та центральний прибутковий податок. Друга складова - податок прогресивний і залежить від регіону, в якому проживає людина. Він може сягати 60%. Наприклад, фінський громадянин, який проживає в Гельсінкі, при доході 32000 євро на рік заплатить 20% центрального податку і 18,5% місцевого податку, що принесе бюджету країни в цілому 12320 євро (32000 євро x 38,5%). Найбільше в Гельсінкі заплатить той, хто отримує близько 3490000 євро на рік: його відрахування становитимуть 56%. У Фінляндії, як і в Швеції, можна порахувати суму свого податку, заповнивши онлайн-опитувальник на сайті податкової служби. Однак це не остаточні суми, що підлягають сплаті, оскільки у Фінляндії встановлено суттєві податкові відрахування. Відрахування на дітей складає до 400 євро за одну дитину молодше 18 років і до 800 євро за двох і більше, а також відрахуванню з бази оподаткування підлягають нараховані відсотки за кредитом за житло. Максимальна сума відрахування може становити до 1400 євро для однієї особи та до 2800 євро для подружжя. Щодо податкового законодавства Швеції в галузі похідного оподаткування, можна сказати, що за даними на 2013 рік, при заробітку до 413 200 крон (близько 48 000 євро) шведи сплачують місцевий податок близько 30%. Точне значення залежить від регіону, міста та конкретної комуни, де мешкає людина. Різниця може бути суттєвою, навіть якщо регіони розташовані близько один до одного. На суму, що перевищує встановлений поріг, доведеться заплатити ще 20%. Для фізичних осіб із ще вищим рівнем доходу встановлено черговий поріг, який додає 5%. Максимальний податок таким чином становить 55%. Однак є безліч можливостей знизити його. І тут саме йдеться про податкові відрахування. Так на розрахунок податку впливає безліч факторів: відшкодування витрат на дорогу до роботи, харчування та інші витрати. У Німеччині ставка ПДФО може досягати здебільшого 50%, не дивлячись на те, що діють принципи щодо того, що ПДФО має бути не лише справедливим, а й бути на стільки мінімальним на скільки це можливо.

Провівши аналіз особливостей податкових систем європейських країн, можна дійти невтішного висновку що у тому випадку, якщо платник податків заробляє близько 24000 - 36000 євро на рік, то ПДФО до сплати буде приблизно однаковий у всій Європі, за винятком Греції, де під тиском міжнародних кредиторів вводится жорстка податкова Політика. При заробітках у 24000 - 40000 євро на рік податкова ставка ПДФО становитиме 35%. Однак якщо дохід платника податків перевищує 100 000 євро на рік, то ставка податку в деяких країнах Європи може доходити вже до 50%. Президент Французької республіки Франсуа Оланд у 2012 році запропонував запровадити ставку ПДФО 75% для осіб, чий річний дохід перевищує 1000000 євро, проте суд визнав цю норму не відповідної Конституції та від цієї підвищеної ставки відмовилися. Для того щоб сплачувати прибутковий податок за максимальну ставку у Франції дохід повинен перевищувати 71000 євро на рік, у Німеччині - 250000 євро, у Великобританії - 150000 фунтів (приблизно 185000 євро). Найпривабливіший регіон для осіб, які мають такий рівень доходів, - це Монако, де ставка ПДФО 0%. «Але Монако - країна не гумова і виявитися там досить складно: загалом у регіоні проживає лише близько 35 000 сімей із місцевими паспортами. Це Клондайк для мільярдерів і якщо ви мільярдер, то вам туди. Також дуже демократична система оподаткування Швейцарії: тут можна заплатити від 100 000 франків прибуткового податку, і більше ніхто з вас податок протягом року не стягуватиме. Саме тому Швейцарія також вважається дуже привабливою для мільярдерів.

3.2 Вибір та моделювання системи оподаткування України, Польщі та Естонії

На думку автора, корисним є порівняння систем оподаткування суб'єктів підприємництва в Україні з іншими країнами Європи. Якщо порівнювати оподаткування підприємницького сектору в Україні та інших державах, то можна виділити певні схожості та відмінності, а також визначити можливі шляхи

вдосконалення власної податкової системи на основі досвіду країн з ефективною податковою політикою.

Для вибору країн для порівняння було досліджено рейтинг від Tax Foundation за 2019 рік, який ранжує країни-члени Організації економічногоспівробітництва та розвитку за індексом їх податкової конкурентоспроможності [6].

Міжнародний індекс податкової конкурентоспроможності має на меті оцінити 2 основні моменти: наскільки податкова система країни є конкурентоспроможною і, в той же час, – нейтральною. Найкращою країною у даному рейтингу шостий рік поспіль була визнана Естонія. Для порівняння з Україною також було взято Польщу, яка займає у зазначеному рейтингу 35 позицію і є країною, яка після розпаду Радянського союзу знаходилася з Україною на одному рівні економічного розвитку, проте зараз значно її випередила у багатьох сферах.

Спочатку необхідно порівняти податкове навантаження трьох обраних країн протягом останніх 9 років. (табл. 3.1.)

Таблиця 3.1- Порівняння динаміки податкового навантаження за 2014-2022рр., %

Країна	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Естонія	33,3	31,5	31,7	31,6	32,1	33,2	33,5	32,8	33,2
Польща	31,4	31,8	32,1	31,9	31,9	32,4	33,5	34,1	35,0
Україна	42,2	36,1	36,6	35,2	33,2	33,8	31,7	32,9	33,2

Джерело: складено автором на основі [3; 47]

Відповідно до табл. 3.1., на початку досліджуваного періоду, у 2022 р., податкове навантаження в Україні перевищувало податкове навантаження в Естонії та Польщі на 8,9% та 10,8% відповідно. Проте протягом наступних років частка податкових надходжень у ВВП України поступово зменшувалась та в середньому становила 34,12%. Окрім того, у 2014-2022 рр. податкове навантаження в Україні було в середньому на 1,5% менше, ніж у західного сусіда – Польщі, і було майже ідентичним, як у країни-переможця рейтингу з податкової

конкурентоспроможності – Естонії, що є хорошим показником.

У Естонії та Польщі частка непрямих податків у податкових надходженнях переважає частку прямих податків, а от в Україні надходження від прямих податків щороку переважають надходження від сплати непрямих податків, що обумовлюється значно більшою кількістю прямих податків, а обов'язок щодо їх сплати покладається на велику кількість платників податків. Використання Естонією та Польщею переважно непрямого оподаткування пояснюється наступними перевагами: надходження непрямих податків до бюджету є швидким та регулярним, вони охоплюють широке коло товарів та послуг, збільшують доходи держави при зростанні добробуту та кількості населення, вирівнюють міжрегіональний розподіл доходів, можуть також здійснювати стримуючий вплив на споживання певних груп товарів, та загалом вони є більш гнучкими, ефективнішими у фіскальному розрізі та не впливають на процеси нагромадження, в той час як значне використання прямого оподаткування за певних умов може знищити стимули до розвитку виробництва, потребує складного механізму обліку, адміністрування та контролю за їх сплатою. Загалом основна ціль податкової політики Естонії наразі змістити податкове навантаження з доходів та прибутку на споживання та екологічні податки.

Проте аналіз відмінностей податкових навантажень не дає точної оцінки ефективності податкової політики, тому доцільно порівняти ставки основних податків та особливості їх адміністрування.

У Польщі наразі існує 12 видів податків, серед яких 9 прямих та 3 непрямі, в Естонії – 15 видів податків (10 прямих та 5 непрямих податків), в той час як в Україні існує 9 податків, серед яких 6 прямих та 3 непрямих. Тобто, серед обраних країн, в Україні найменша кількість податків. Окрім широко поширених у багатьох країнах податків на прибуток підприємств, на доходи фізичних осіб, на додану вартість, на майно, акцизів, мита та транспортного податку, у Польщі існує податок на цивільно-правові операції, податок на спадщину та пожертви, сільськогосподарський податок, податок на лісове господарство, податок на собак та податок на ігри, які також є в Естонії. До того ж визначною відмінністю Естонії є наявність подоходного податку для мікропідприємців. Надалі необхідно зробити огляд основних бюджетоутворюючих податків у обраних країнах [4; 49].

Податок на додану вартість в однаковій формі існує у трьох країнах, та передбачає знижену ставку податку для окремих категорій товарів. В Україні та Естонії ставка даного податку однакова та становить 20%, у Польщі відсоток більший – 23%. Знижена ставка податку застосовується у всіх країнах і становить від 0% до 8%.

Податок на доходи фізичних осіб у Естонії встановлений на рівні 20% (для певних виплат пенсій або дивідендів нерезидентам – 10%) оподаткованого доходу фізичних осіб з можливістю зниження його рівня в залежності від сукупного річного доходу (наприклад, якщо річний дохід менший за 14 400 Євро, то зменшення доходу до оподаткування відбувається на 6 000 Євро). В Україні, за ставки податку на доходу фізичних осіб 18%, також існує так звана податкова

соціальна пільга, яка зменшує оподатковуваний дохід фізичних осіб. Схожа система використання зменшення оподаткованого доходу існує і в Польщі, проте формування ставки податку на доходи фізичних осіб відрізняється. Так, існує 2 ставки: якщо річний дохід фізичної особи становить менше 85 528 PLN, то до 2019 році він оподатковувався за ставкою 18% (у 2020 році ставка податку зменшилась до 17%), якщо більше – 32%. [8; 49]

Наступний податок – податок на прибуток підприємств, який вирізняє естонську податкову систему від інших та робить її більш конкурентоспроможною. На відміну від України та Польщі, в яких базою оподаткування даного податку є фінансовий результат до оподаткування, а ставки становлять 18% та 19% відповідно, в Естонії базою оподаткування є розподілений прибуток та виплата дивідендів, а ставки становлять 20% та 14% та залежать від минулорічних сум розподіленого прибутку. Дана система стимулює власників бізнесу не виводити гроші, а інвестувати у розвиток бізнесу, тим самим сприяючи економічному розвитку країни. Важливим доповненням доданої системи є існування податку для мікропідприємців, який є спрощеним податковим режимом та зобов'язує їх сплачувати 20% доходу від реалізації, якщо він становить менше 25 000 Євро/рік, а в іншому випадку – 40%. Даний податок, по суті, уособлює у собі усі необхідні до сплат податки, а саме: податок на доходи, соціальний податок та обов'язковий внесок у пенсійний фонд.

Реформування у 2000 р. податкової системи Естонії, а особливо заміна стандартного податку на прибуток на податок на виведений капітал стала рушійним фактором, який спричинив стрімке економічне зростання країни, яке спостерігається і по сьогоднішній день. Дана податкова реформа мала на меті зміцнити фінансове становище підприємств для стимулювання їх інвестиційної

діяльності, мотивувати підприємства не використовувати податкові гавані, скоротити витрати на адміністрування оподаткування прибутку підприємств.

Зі зміною логіки стягування податку, частка тіньового сектору економіки Естонії у ВВП зменшилася до 8%, що є одним з найнижчих показників у світі, адже у суб'єктів господарювання відпала потреба приховувати прибутки або їх занижувати, натомість це стимулює реінвестування та розвиток інноваційної діяльності, підвищуючи конкурентоспроможність підприємств. Окрім стимулювання розвитку вже наявних вітчизняних підприємств, податкова політика Естонії зробила її більш привабливою для іноземних компаній, та загалом нерезидентів. [8]

Як результат, з 2000 р. в Естонії значно покращився діловий клімат. Так, наприклад, Естонія піднялася на 16 позицію у рейтингу простоти ведення бізнесу та на 18 – в рейтингу сприйняття корупції зі 180 країн. Також у 2019 р. країна посіла 12 місце з 190 у можливих у рейтингу податкового середовища (Paying taxes), в той час як у 2000 р. займала 50 позицію. Також досвід Естонії свідчить, що вже у перші роки після заміни податку на прибуток податком на виведений капітал підвищилася зайнятість населення, значно зросла кількість суб'єктів господарювання та обсяг інвестицій в економіку, що позитивно вплинуло на розвиток виробництва, покращення життя населення та стабільне економічне зростання держави.

Також важливим для аналізу є досвід реформування податкової політики Польщі. У 1989 р. після виходу з Радянського союзу Польща мала перейти від планової економіки до ринкової, власне як і інші пострадянські країни, зокрема Україна. Тому урядом було вирішено реформувати економіку країни, в тому числі і в податковій сфері, запровадивши ряд законодавчих документів, які стосувалися

встановлення нових правил оподаткування, митного права тощо. Так звана «шокова терапія» хоч і була непопулярною реформою та вкороткостроковій перспективі призвела до зростання безробіття, проте призвела до досягнення поставлених цілей, в тому числі змінами в податковій політиці, а саме зменшенню ставки корпоративного податку та підтримці малого та середнього бізнесу. Саме чіткість та швидкість проведення реформи стала важливими факторами, які зумовили її успіх та зробили економіку Польщі однією з 20 найбільших у світі. [4]

3.2. Оцінка впливу системи оподаткування на економіку України

За результатами дослідження можна дійти висновку, що податкова політика України протягом 2019-2022 рр. підвищувала ефективність, проте не вистачає її регулюючого впливу на економіку. Тому для забезпечення стимулюючого впливу на діяльність суб'єктів господарювання, доцільно надати наступні рекомендації:

1. Запровадити податок на виведений капітал. Іноземний досвід, зокрема, на прикладі Естонії показав, що запровадження податку на виведений капітал позитивно впливає на розвиток підприємницької діяльності, адже стимулює реінвестування у розвиток бізнесу та підвищення інноваційної діяльності, підвищуючи конкурентоспроможність підприємств, спрощує фіскальний контроль, адже за такої системи в податкових органах відпадає потреба контролювати господарське призначення витрат підприємства, недоліки первинних документів тощо, а у суб'єктів господарювання відпадає потреба занижувати фінансовий результат до оподаткування;

2. Розширити функції електронного сервісу Державної податкової

служби

«Електронний кабінет платника податків», що дозволило б звести особисте спілкування з податковими органами до мінімуму та значно пришвидшити процес подання звітності тощо за прикладом Естонії;

3. Об'єднати звітність за єдиним соціальним внеском та податком на доходи фізичних осіб, тобто уніфікувати подання звітності до Державної податкової служби та Пенсійного фонд України, що зменшило б загальний витрачений час на підготовку звітності та сплату податків та значно полегшило їх адміністрування;

4. Провести незалежний аудит інформаційних ресурсів та баз даних, які використовуються Державною податковою службою;

5. Вдосконалити та забезпечити стабільність податкового законодавства, адже часті зміни у Податковому кодексі та інших законодавчих документах ускладнюють суб'єктам господарювання процес дотримання подання звітності та сплати податків. Окрім цього, в разі необхідності прийняття змін до податкового законодавства, вони мають бути прийняті до 1 липня року, що передуює новому звітному періоду;

6. Розвивати контроль за трансфертним ціноутворенням, що має на меті недопущення його використання з метою мінімізації податкових зобов'язань. Зокрема, доцільним є впровадження трирівневої форми звітності, що дало б змогу контролюючим органам більше розуміти специфіку діяльності платника податків. Можливим рішенням для підвищення контролю за трансфертним ціноутворенням може стати створення окремих департаментів Державної податкової служби та запуск нового центру моніторингу товарних ринків для об'єктивного визначення митної вартості експортованих та імпортованих товарів [51];

7. Оптимізувати чинну систему надання податкових пільг суб'єктам господарювання. За результатами дослідження в середньому 40,81% наданих пільг призводять до втрат доходів бюджету та не виконують своєї основної функції, тому необхідно: визначити оптимальний строк надання податкових

пільг відповідно до окупності проекту, ввести публічність звітів про використання податкових пільг та підвищити ефективність моніторингу ефективності надання та використання податкових пільг, здійснити аналіз їх надання та, в разі необхідності, відкоригувати механізм їх надання;

8. Покращити систему ризик-орієнтованого податкового контролю, а саме покращивши аналітичну роботу органів Державної податкової служби, удосконалити інформаційне забезпечення, за допомогою якого визначається ефективність ризик-орієнтованої системи контролю, сформувавши єдиний підхід в управлінні ризиками, інтегрувати наявні бази контролюючих органів та інших органів державної влади та розробити механізм аналізу ризиків в контексті впровадження системи попереднього інформування [2];

9. Забезпечити відкритість даних податковими органами щодо їх діяльності, результатів перевірок, використання податкових пільг та механізм обчислення показників діяльності, розробити цілісний ресурс з наявними базами даних з різних державних органів. Таким чином, незважаючи на позитивні зрушення у податкового регулюванні протягом останніх років, податкова політика України потребує ряду змін для забезпечення її ефективності та стимулюючого ефекту на розвиток суб'єктів господарювання та економіки країни в цілому.

3.3. Вдосконалення системи оподаткування України, Польщі та Естонії

Дохід з точки зору РІТ (ПДФО) – це перевищення суми виручки над витратами на її отримання за податковий рік. У випадках зарплат витрати на отримання такого доходу дорівнюють нулю.

Основні види доходу, що оподатковуються ПДФО в Польщі:

1. Одноразові. Ці категорії нечисленні та окремо регламентуються законами. Наприклад, податок на продаж нерухомості чи дохід, отриманий із «нерозкритих джерел». Податком вони оподатковуються, але за окремою шкалою окремо декларуються, і далі розглядатися не будуть.

2. На капітали та майнові права. Сюди відносяться доходи за відсотками на вкладах, ощадних рахунках, отримані в інвестиційних фондах, отримані від продажу акцій/часткою підприємств тощо, включаючи авторські права.

3. На зарплату. Це найпоширеніший варіант, хоча поняття «зарплата» тут досить відносне. До цієї категорії доходу належить і оплата праці найманих працівників, і виконувані особисто дії (наприклад, поспіль), інші професійні послуги, і сільськогосподарська діяльність, і доходи від оренди, та багато іншого.

Останній пункт можна визначити простіше – все, що не увійшло до двох попередніх. Зарплата дійсно є основним випадком такого оподаткування, але сюди ж можна віднести і багато інших типів доходу.

Далі в основному мова піде про ПДФО, що виплачується із зарплат або професійної діяльності, але спочатку коротко зупинимося на інших моментах:

– Вже згадувалося, прибуток від банківських вкладів (див.про депозити у Польщі) підлягає оподаткуванню. Це т.зв. "Податок Білки" (Podatek Belki або podatek od zysków kapitałowych). становить він 19%, а стягується банком при нарахуванні відсотків. Тобто сама фізична особа жодних дій не робить.

– Невідомі джерела. Така можливість – обілити дохід без пред'явлення його походження – у Польщі існує. Однак не варто вважати, що він легко застосовується у всіх випадках «відмивання грошей». Ставка за таким доходом становить 75%.

– Існують і окремі, часто фіксовані ставки за специфічними напрямками діяльності. Яскравим прикладом є податок для священнослужителів.

Далі до цих особливих випадків повертатись не будемо. Акцент зробимо на найпоширеніших типах ПДФО.

Хто звільнений від РІТ у 2023 році?

Цей перелік встановлений законом. Вони стосуються як окремого виду людей, і окремого виду доходу. Наприклад, звільняються від сплати ПДФО дипломатичні працівники, які представляють інтереси інших держав у Польщі, і отримують пов'язаний із цим дохід.

Не оподатковуються такі види доходу:

1. Соціальні посібники.
2. Військові пенсії.
3. Компенсації шкоди здоров'ю та/або за передчасне розірвання трудового контракту.

4. Нематеріальні виплати роботодавцем, пов'язані із виконанням працівником своїх обов'язків. Наприклад, безалкогольні напої в спеку, харчування на роботі т.п.

5. Додаткові витрати на відрядження роботодавця на працівника, пов'язані з дієтичним харчуванням.

Є й перелік окремих, перманентно змінюваних параметрів, що з іншими засобами отримання доходів. Окремим випадком є скасування прибуткового податку для молоді до 26 років. Усього випадків звільнення від податків близько ста (величина непостійна). Цілом вони позначені в art.21 Ustawy o podatku dochodowym.

Зверніть увагу, йдеться про повне звільнення від податку. Випадки різних відрахувань, повернень, пільг тощо. ми розглянемо нижче у окремому розділі.

Подвійне оподаткування для іноземних громадян

Для іноземних працівників важливим є факт подвійного оподаткування. Проблема в тому, що з доходу, отриманого в Польщі, може бути взято податок як у самій РП, так і на батьківщині іноземця. Захистом від подвійного податку є особливі міждержавні домовленості. Якщо ви є громадянином іншої країни, необхідно з'ясувати наявність цих угод.

У цілому нині ці угоди встановлюють подібні правила:

- Якщо іноземець є резидентом Польщі, він сплачує податки у РП.
- Якщо не є і отримує дохід за межами РП, то на батьківщині чи країні набуття доходу.
- Якщо іноземець нерезидент, але отримує дохід у Польщі, податки сплачуються за місцем одержання коштів – у РП.

Якщо перша частина формулювання досить розмита (інтереси, зазвичай, полягають у тому, що є дохід), саме друга (183 дні і більше) часто є основою визнання резидентом.

Базовий розрахунок РІТ з 01.07.2022

Для доходів, одержуваних після 01 липня 2022 року, змінилася велика кількість параметрів:

1. По-перше, до 30000 зл на рік бруто зріс неоподатковуваний мінімум (з 01.01.2022).
2. По-друге, знизився податок до 12% (з 01.007.2022).
3. По-третє, змінилася і т.зв. зменшує сума, т.к. вона становить 12% від неоподаткованого мінімуму: $12\% \times 30000 = 3600$ зл бруто на рік.
4. По-третє, збільшились межі першого податкового порогу (величини, після якої збільшується податок). Тепер він складає 120000 злотих на рік (з 01.01.2022).

Кожен із пунктів треба розібрати докладніше, але для кращого розуміння розглянемо їх у зворотній послідовності.

Як розраховується РІТ у Польщі?

Податок із заробітної плати виплачується авансом. Розраховується середній потенційний щомісячний дохід, яким обчислюється розмір авансового платежу за вказаними далі формулами. За результатами року, при поданні декларацій про реально отриманий дохід відбувається перерахунок, і переплата компенсується працівнику (виконавцю), а недоплата (у разі її виявлення) перераховується до бюджету.

З липня 2022 року розраховується податковий аванс таким чином:

У другому випадку зазначена фіксована сума 10800 zł - це 12% від 120000 zł мінус 3600 zł суми, що зменшує. Якщо в наступні роки цей параметр буде змінено, відповідно зміниться і вся фіксована сума.

Що таке сума, що зменшує?

Сума, що зменшує (польськ., kwota zmniejszająca) – це 12% від неоподаткованого мінімуму (про який говоритимемо далі). З 2022 року – це 12% x 30000 zł, що є вищевказаними 3600 zł.

Потрібно пояснити, що повернення цієї суми можливе двома шляхами: за результатами року (спочатку виплачується щомісячним авансом, а пізніше повертається за весь звітний рік), або податковий аванс спочатку зменшується на 1/12 суми, що зменшує. У першому випадку нічого робити не потрібно – система спрацює за умовчанням, у другому доведеться подавати спеціальне заява PIT-2 (за умовами про працю) або робити інші заходи (за умовами злетіння).

Неоподатковуваний мінімум

Цей параметр збільшено до 30000 злотих на рік. Не так багато працюючих людей отримує подібні доходи ($30000 : 12 = 2500$ zł, тобто свідомо менше мінімальної оплати праці), але їх достатньо, наприклад, серед пенсіонерів чи працевлаштованих на неповний день.

Тому що в більшості випадків відбувається перша формула (до 120000 zł), просто при доходах до 30000 zł або виплачена авансами і повернена величини будуть рівні, або щомісячний платіж буде скорочений до нуля.

Це досить рідкісні, через їх специфічність, але все ж таки можливі способи розрахунку PIT. Для іноземців вони практично не застосовуються, тож згадаємо про них дуже коротко.

Лінійний податок (Podatek liniowy)

За змістом цей вид оподаткування правильніше назвати єдиним податком. Він не передбачає спільного декларування подружжя, не дає неоподатковуваних сум, але передбачає стягнення 19% податку від доходу незалежно від його розміру.

Є лише дві умови:

- Діяльність може бути сільськогосподарської.
- Дохід повинен починатися від 100 000 злотих на рік.

Через другу умову цей вид нечасто використовується при оплаті праці іноземних працівників.

Спрощена система (Ryczałt ewidencjonowany)

З одного боку, це справді проста система. Чи не враховуються витрати, не треба складних обчислень. Фізичній особі просто встановлюється певна ставка, за якою оподатковуються всі грошові надходження.

З іншого боку, самі ставки обчислюють та застосовуються за складними схемами, і підходять не для всіх сфер діяльності. Наприклад, можуть використовуватися і 20%, і 17%, і 12,5%, і 10%, і 8,5%, і 5,5%, і 3%, і 2%, а скористатися схемою можуть директори аптек, при торгівлі деякими запчастинами, кредитні організації та ін.

Прибутковий податок в Естонії (податок на доходи фізичних осіб)

Прибутковий податок в Естонії сплачують як резиденти, і нерезиденти. Резиденти сплачують прибутковий податок із загальносвітового прибутку, а нерезиденти — лише з прибутку, отриманого від джерел на території Естонії.

Ставка підхідного податку в Естонії за загальним правилом – 20%. Однак є випадки, коли доходи фізичної особи оподатковуються за іншими ставками.

Так, існує ставка 14%, яка діє щодо кредитних установ-резидентів та естонських філій кредитних установ-нерезидентів.

Податок на прибуток в Естонії

Особливістю оподаткування прибутку в Естонії є те, що податок необхідно сплачувати лише з розподіленого прибутку. Нерозподілений прибуток не оподатковується.

Якщо компанія розподіляє прибуток, податок сплачується за ставкою 20/80 (20%). На сайті Податково-Митного Департаменту Естонії також зазначено, що ставка податку на прибуток організацій, що застосовується до прибутку, що регулярно розподіляється у вигляді дивідендів, становить 14/86, а з виплачуваних фізичній особі дивідендів утримується прибутковий податок за ставкою 7%.

Податок на додану вартість в Естонії

Податок на додану вартість (VAT) в Естонії підлягає сплаті, якщо компанія реалізує товари та послуги біля Естонської Республіки.

Якщо ж компанія чи індивідуальний підприємець реалізують свої товари та послуги поза Естонією, то вони не оподатковуватимуться ПДВ.

Зверніть увагу: Якщо річний оборот компанії або індивідуального підприємця перевищує 40 000 євро, це є підставою для обов'язкової реєстрації на облік VAT (ПДВ).

Товари та послуги в Естонії оподатковуються ПДВ за ставками 20%, 9% та 0%.

20% - стандартна ставка ПДВ, яка поширюється на більшість товарів та послуг;

9% - поширюється на друковану продукцію, лікарські препарати та ін;

0% - на постачання товарів усередині ЄС, товари, що поставляються на борт літаків та кораблів, експорт з Естонії та ін.

Соціальний податок в Естонії

Соціальний податок у Естонії сплачується роботодавцем. Стандартна ставка – 33%. Це означає, що роботодавець має сплатити 33% від заробітної плати кожного працівника на соціальне та медичне страхування. Відповідно, соціальний податок виплачується роботодавцями щомісяця.

Податок на приріст капіталу в Естонії

Податку приріст капіталу Естонії немає як самостійного податку. Приріст капіталу сприймається як частина прибутку, тому у разі розподілу прибутку підлягає сплаті корпоративний податку з прибутку за ставкою 20%.

Інші податки в Естонії

Крім перерахованих вище, також є інші податки в Естонії.

Так, є земельний податок. Ставка земельного податку залежить від площі землі (земельної ділянки) та розраховується індивідуально. Ставка земельного податку становить 0,1–2,5% від оподаткованої вартості землі.

Також в Естонії є акцизні збори. Акцизні збори діють щодо електроенергії, алкоголю, тютюнових виробів та ін.

Ще існує платіж зі страхування від безробіття. Ставка платежу зі страхування від безробіття для працівника становить 1.6%, а роботодавця — 0.8%.

Цікаво: Списки доходів, які оподатковуються та не оподатковуються соціальним податком, можна побачити уст. 2 та 3 Закону Естонії про соціальний податок.

Привабливість Естонії з погляду податкового навантаження

Естонія є вигідною юрисдикцією з погляду оподаткування, тому якщо ключовим критерієм при виборі країни для бізнесу чи проживання є низькі податкові ставки, то Естонія може стати ідеальним варіантом.

Можливість не сплачувати податок з нерозподіленого прибутку — вкрай зручна з погляду оподаткування, а тому Естонія є дуже популярною юрисдикцією і для реєстрації компаній, і для проживання.

Отримати ВНЖ в Естонії просто. Зареєструвати компанію ще простіше. А тому Естонія може стати чудовим варіантом із низькими податковими ставками, який принесе багато позитивних емоцій як від життя в ньому, так і від підприємницької діяльності. Одним словом, податки в Естонії дозволяють комфортно існувати бізнесу, не перешкоджаючи його розвитку.

ВИСНОВКИ

Податок на доходи фізичних осіб є головним видом прямих податків, який вилучається у грошовому вигляді за звітний рік та враховується на основі загального заробітку фізичних осіб. За допомогою цього податку забезпечуються грошові надходження до регіонального та місцевого бюджету, регулюється рівень доходів населення, а також структура власного споживання та заощадження громадян, стимулюється найбільш підходяще застосування отримуваних доходів.

У ході написання кваліфікаційної роботи було вирішено такі завдання:

- вивчено основні етапи становлення та розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб у Україні;

- охарактеризовано податок на доходи фізичних осіб та його елементи;

- проведено порівняльний аналіз оподаткування доходів фізичних осіб у

розвинених країнах;

- проведено аналіз динаміки надходжень податку на доходи фізичних осіб

до бюджету;

- розглянуто особливості обчислення та сплати податку на доходи

фізичних осіб в Україні;

- проведено аналіз проблем оподаткування доходів фізичних осіб;

- розроблені перспективні напрямки реформування

оподаткування

У ході дослідження було зазначено такі проблеми податку на доходи фізичних осіб:

1. "Плоска шкала" оподаткування. Найчастіше піднімається у суспільстві питання необхідність реформування ставки податку, і навіть типу шкали його стягування.

2. Чинний порядок зарахування ПДФО. Правильно обрана економічна політика щодо порядку розподілу ПДФО між бюджетами муніципалітетів є одним із важливих складових успіху бюджетної реформи у Україні загалом.

3. Необхідність переведення ПДФО до розряду регіональних, а згодом і місцевих податків. Це необхідно у зв'язку з тим, що без надання права регіональним та місцевим органам влади встановлювати ставки податку та податкові пільги втрачає сенс переказ сплати податку за місцем проживання

Удосконалення ПДФО має базуватися на комплексному підході, що поєднує як інтереси держави щодо збільшення доходів бюджету, так і інтереси бізнесу та фізичних осіб у зростанні особистих доходів та забезпеченні зростаючого рівня споживання. Велику роль цей податок має відіграти в раціоналізації соціальної структури суспільства та, насамперед, у пом'якшенні диференціації рівня доходів між різними соціальними групами.

Доцільно ввести в Податковий кодекс УКРАЇНИ поняття неоподаткованого мінімального доходу, поступово підходити до ширшого застосування підвищеної ставки оподаткування високих доходів, також необхідно посилити боротьбу з поширеною в Україні практикою приховування від оподаткування осіб з високими доходами, у зв'язку з чим бюджети УКРАЇНИ не дораховують значних сум прибуткового податку.

Також можливі такі шляхи реформування оподаткування доходів фізичних осіб:

- реформування критеріїв визначення резидентства з метою ПДФО;
- реформування умов надання відрахувань з ПДФО;
- обов'язок подання податкової декларації.

Для розвитку соціально орієнтованої ринкової економіки необхідне

подальше вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб, поступовий перехід до запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів та зміна підходів держави до визначення величини неоподаткованого мінімуму. Держава має побудувати таку систему розподільчих відносин, за якої економічне зростання супроводжувалося б підвищенням добробуту більшості населення нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш Л. Ефективність механізму оподаткування доходів фізичних осіб: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08; Кабінет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2013. 21 с.
2. Безверхий К. Адміністрування ПДФО у 2016 році: новації законодавства. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 12. С. 26–28.
3. Дані про виконання бюджетів // Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/22813>.
4. Дедусенко М. Л., Пруднікова М. О. Фіскальний зміст податку на доходи фізичних осіб та фактори, що впливають на його надходження // Молодий учений. - 2014. - №7. - С. 327-331.
5. Єр'оміна Н.В., Сорокін С.А. Сутність податку з доходів фізичних осіб / Н.В. Єр'оміна, С.А. Сорокін // Міжнародний науковий журнал "Інноваційна наука". - 2015. - №5. - С. 89-91.
6. Єрошкіна Л.А. Про особливості формування міжбюджетних відносин на 2015-2017 роки.: Мінфін України, 2015. - С. 3.
7. Ізотова О.І. Оподаткування фізичних осіб у державах: перспективи застосування у Україні // Питання економіки та права. - 2011. - № 4. - С. 355-359.
8. Звіт державної фіскальної служби України за 2018 рік. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>.
9. Курков І.І., П'янова М.В. Податок на нерухомість фізичних осіб у України: проблеми та перспективи. // Податки та оподаткування. – 2015. – № 4. – С. 289-299.

10. Кучеров І.І. Об'єкт податку як правова основа оподаткування // Фінансове право. - 2009. - N 1. - С. 11.
11. Ларіонова А.А. Порівняльний аналіз податкових систем України та Німеччини / А.А. Ларіонова // "Міжнародний бухгалтерський облік". - 2015. - № 17
12. Мітюрнікова Л.А., Ревякіна Т.Ю. Порівняльний аналіз податкових систем Канади, України, Японії/Л.А. Мітюрнікова, Т.Ю. Ревякіна // "Міжнародний бухгалтерський облік". - 2013. - №7.
13. Модернізація України: проблеми та шляхи їх вирішення. Видання Автономної некомерційної організації «Експертно-аналітичний центр з модернізації та технологічного розвитку економіки», 2012. - С. 269.
14. Моченева К.В. Особливості податку на доходи фізичних осіб у України / К.В. Моченева // "Міжнародний бухгалтерський облік". - 2012. - №18
15. Податкові системи розвинених країн: навч. посібник / Н. А. Філіппова, Н. Н. Семенова, Г. В. Морозова; за ред. Н. А. Пилипової. - Київ: Вид-во Мордов. ун-ту, 2008. - 324 с.
16. Оподаткування фізичних осіб: Навчальний посібник/Улезько О.В., Полянський Р.В., Слепокуров А.В.; за ред.А.К. Камаліяна - Київ: ФГОУВПО ВДАУ, 2008. - 208 с.
17. Осипова Є.С. Прогресивне оподаткування доходів як умову соціальної справедливості/Є.С. Осипова// "Податки" (журнал). - 2016. - №1.
18. Павленко С.П. Деякі проблеми визначення об'єкта оподаткування з податку доходи фізичних осіб у України і там // Фінансове право. - 2011. - № 5. - С. 46.
19. Прогноз соціально-економічного розвитку України на 2014

рік та на плановий період 2015 та 2016 років (розроблено Мінекономрозвитку України).

20. Податкові новації – 2016. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/news/id/2045>.

21. Про податок з доходів фізичних осіб: Закон України від 22 травня 2003 р. № 883-4 (втрата чинності: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-15>.

22. Про Державний бюджет України на 2017 р.: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1801-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>. Романова Н.А. Зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб/Н.А. Романова // Проблеми економіки та менеджменту. - 2014. - №7. - С. 50-53.

23. Семеніхін В.В. Податок з доходів фізичних осіб / В.В. Семеніхін // "ГросМедіа", "Розбух". - 2015.

24. Смирнова Є.Є. Податковий контроль за повнотою відображення доходів фізичних осіб/Є.Є. Смирнова // "Фінанси". - 2011. - №7.

25. Соколова Е.Д. Проблеми вдосконалення правового регулювання податкової системи України // Фінансове право. - 2012. - N 1. - С. 17-18.

26. Тематичний випуск: Окремі інструменти вкладення коштів у діяльність юридичної особи: вигоди, ризики, практичні поради/під ред. А.В. Бризгаліна // "Податки та фінансове право". - 2015. - № 6.

27. Терьохіна А.П. Система та принципи оподаткування доходів - 2010. - №11.

28. Шередеко О.В. Основні напрями реформування прибуткового податку у Сполученому Королівстві Великобританії та Північної Ірландії/Є.В. Шередеко // "Фінансове право", - 2013. - №3.

29. Шевчук І. В. Іноземний досвід оподаткування доходів фізичних осіб та можливості його адаптації в Україні. URL: <http://ir.znau.edu.ua/handle/123456789/257>
30. Мельник І. Б. Зарубіжний досвід щодо оподаткування доходів фізичних осіб. URL: <http://sfs.gov.ua/data/files/240396.pdf>.
31. Tax rates in France for 2019. France Accountants – 2018. URL: https://www.franceaccountants.com/tax#ourcharges_3
32. Germany Rate of tax on personal income. URL: <https://tradingeconomics.com/germany/personal-income-tax-rate>
33. Толочко В. М., Музика Т. Ф. Огляд механізму стягування податків в Україні та деяких країнах світу. URL: <http://modern-pharmacy.com.ua/oglyad-mehanizmu-styaguvannya-podatktiv-vukrayini-ta-deyakh-krayinah-svitu>
34. Легкоступ І. І., Кацуба К. В. Податкові системи в умовах глобалізації: проблеми взаємодії та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2014. №14. С. 259 – 263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_3_10.